

Міністерство освіти і науки

Житомирський державний технологічний університет
Факультет економіки та менеджменту

Кафедра економічної теорії

Ю. В. Ущаповський

ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Методичні рекомендації
для студентів денної і заочної форми навчання
за напрямом підготовки «Економіка і підприємництво»

Затверджено на засіданні
кафедри економічної теорії
Житомирського державного
технологічного університету
Протокол №11
від 30 квітня 2014р.

Житомир 2013

ББК 65.02

I 90

Ущাপовський Ю. В.

Історія економіки та економічної думки: методичні рекомендації / Ю. В. Ущাপовський. – Житомир: ЖДТУ, 2014. – 88 с.

Методичні рекомендації підготовлено на основі типової програми курсу «Історія економіки та економічної думки». Вони містять вимоги до студентів, програму та тематичний план курсу; плани семінарських занять зі списком літератури, переліком завдань для самостійної роботи студентів, темами рефератів, а також примірними зразками тестових завдань. Для опанування матеріалу підібрано список літератури та контрольні питання для закріплення курсу.

Для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форми навчання.

Навчальне видання

© Ю. В. Ущাপовський, 2014

ВСТУП

Курс «Історія економіки та економічної думки» передбачає вивчення історико-економічних основ аналізу національних економічних систем, сприяє розширенню ерудиції і підвищенню інтелектуального потенціалу людини, формує високий рівень економічної культури, яка є основою сучасного творчого стилю економічного мислення, прогресу економічної теорії і прикладних економічних наук, допомагає уникнути помилок минулого в розвитку як економічної науки так і національної економіки.

Дослідження еволюції господарства та економічної думки країн Європейської цивілізації є передумовою системного розуміння проблем і тенденцій у сучасній економіці та сучасній економічній науці. Історія економіки та економічної думки висвітлює розвиток економічної науки у її тісному зв'язку з господарською діяльністю людини. В рамках системного аналізу історичного розвитку господарської сфери суспільства, сутність предмету історико-економічного дослідження пов'язана з історичними фактами та подіями (процесами) в яких знайшли своє відображення нові історичні форми господарств, особливості їх взаємодії в господарській системі та відображення процесів та фактів в економічній думці.

Мета курсу «Історія економіки та економічної думки» — сформувати цілісне уявлення щодо закономірностей і особливостей історичного розвитку господарства та економічної думки країн Європейської цивілізації; систематизувати знання щодо механізму функціонування економічної системи в площині здобутків історико-економічної науки.

Предмет історії економіки та економічної думки зміни структурних та функціональних характеристик господарської системи суспільства в контексті генезису та еволюції систем економічних теорій та концепцій.

Завдання дисципліни:

- забезпечити фундаментальну економічну підготовку фахівців з урахуванням здобутків сучасної історико-економічної науки;
- сприяти формуванню у студентів економічної культури та творчого економічного мислення;
- поглибити знання з економічної теорії;

- оволодіти сучасною методологією та методами історико-економічного дослідження процесів і явищ господарського життя суспільства;

- сформуувати уявлення щодо закономірностей і тенденції сучасного розвитку економіки та економічної науки.

Курс «Історія економіки та економічної думки» передбачає попереднє засвоєння студентами матеріалів курсів таких теоретичних дисциплін як: економічна теорія (політична економія), макроекономіка, мікроекономіка. Він створює теоретико-методологічне підґрунтя для панорамного бачення економічних процесів, цілісного сприйняття економічної системи України та її складових. Курс розкриває вплив цивілізаційних факторів на господарське життя сучасного суспільства.

Курс вивчається студентами економічних спеціальностей денної і заочної форми навчання протягом одного семестру. Методика викладання курсу на заочному відділенні передбачає установчі лекційні заняття, самостійну роботу у період між сесіями та виконання протягом семестру контрольної роботи. В кінці семестру студенти складають іспит.

Вивчення дисципліни «Історія економіки та економічної думки» розширює загальноекономічну підготовку спеціалістів, формує в них навички науково-аналітичного підходу до економічних проблем з позиції сучасної економічної культури.

Протягом навчання студент має демонструвати не тільки загальні вміння використовувати аналітичні інструменти історико-економічної науки, але й здібності системного характеру, які дозволяють сприймати окремі економічні теорії та концепції у поєднанні одна з одною та розуміти їхнє місце в загальній економічній системі з метою вдосконалення як окремих її елементів так і системи у цілому та конструювання нових моделей економічного розвитку.

Знання, отримані при вивченні курсу, повинні дозволити студенту аналізувати поточну економічну ситуацію при встановленні цілей соціально-економічного розвитку національної економіки, враховуючи пріоритети суспільно-економічного розвитку держави.

Студент повинен вміти використовувати методи історико-економічної науки в господарській практиці для аналізу процесів і явищ господарського життя та прийняття економічних рішень.

Студент має демонструвати вміння системного економічного аналізу сучасних господарських систем, враховуючи їхні еволюційні характеристики та конкурентні переваги.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

1) вільно оперувати термінами та категоріями, що визначають зміст курсу історія економіки та економічної думки

2) знати та розуміти:

- основні етапи в процесі генезису та еволюції історико-економічної науки;
- історичні форми господарських систем суспільств Європейської цивілізації та логіку їхньої еволюції;
- роль обміну та його особливості в господарській сфері суспільств;
- основні етапи суспільного поділу праці та форм власності на засоби виробництва;
- основні етапи науково-технологічних змін в суспільстві та їхній вплив на розвиток економіки та її структури;
- історичні форми господарств, їхню ефективність та причини занепаду;
- інституційну структуру економіки та особливості її трансформаційних перетворень на різних етапах розвитку суспільства;
- передумови та закономірності зародження та розвитку економічних шкіл (концепцій);
- методологічні основи різних економічних шкіл (концепцій), особливості розроблених ними економічних понять та категорій, їхнє місце та роль у формуванні сучасних економічних поглядів.

3) вміти:

- орієнтуватись у напрямках розвитку сучасної економічної науки;
- порівнювати різні за змістом і методологією економічні школи та напрямки, аналізувати їх переваги, недоліки, внесок до економічної теорії;
- окреслити тенденції розвитку сучасної економічної науки;
- використовувати історичний досвід організації господарського життя суспільства для аналізу процесів і явищ у сучасній економіці, враховуючи вплив на них цивілізаційних чинників;
- обґрунтовувати власний погляд на історичні події та факти та публічно його репрезентувати;

- застосовувати методи історико-економічної науки для дослідження економічних процесів і явищ.

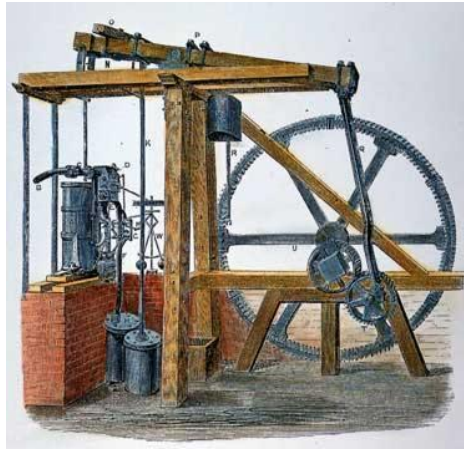

Рис.1. Провісниця промислового перевороту в Англії – перша парова машина Джеймса Ватта

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ТЕМАМИ

№ п/ п	Теми	Кількість годин						
		Всього	Денна форма			Заочна форма		
			Лекції	Семінари	Самост. робота	Лекції	Семінари	Самост. робота
1	Тема 1. Вступ. Предмет і метод історії економіки та економічної думки	14	2	4	8	2	-	12
2	Тема 2. Господарство первісного суспільства та ранніх цивілізацій	12	-	-	12	-	-	12
3	Тема 3. Господарський розвиток та економічна думка Східної та Західної цивілізації (VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.)	12	2	2	8	-	-	12
4	Тема 4. Феодальна система господарства та економічна думка європейської християнської цивілізації (V – XV ст.)	10	2	2	6	2	-	8
5	Тема 5. Генезис ринкової господарської системи та економічної науки в Європі (XVI – друга третина XVIII ст.)	12	2	2	8	-	-	12
6	Тема 6. Еволюція ринкового господарства та економічної думки в країнах Європейської цивілізації (остання третина XVIII – 70-і рр. XIX ст.)	14	4	2	8	2	-	12
7	Тема 7. Господарство України в умовах кризи феодальної системи та генезису ринкових відносин (друга половина XVII – перша половина XIX ст.)	8	2	2	4	-	-	8
8	Тема 8. Економічна думка монополістичного періоду розвитку ринкового господарства провідних країн Європейської цивілізації (70-ті роки XIX ст. – початок XX ст.)	18	4	4	10	-	2	16
9	Тема 9. Особливості розвитку ринкового господарства та основні напрями економічної думки України (друга половина XIX – початок XX ст.)	14	2	4	8	2	-	12
10	Тема 10. Економічна думка державно-монополістичного	10	2	2	6	2	-	8

	періоду розвитку ринкових економічних систем провідних країн Європейської цивілізації у першій половині XX ст.							
11	Тема 11. Економічна думка періоду еволюції ринкових економічних систем провідних країн світу (50-80-ті роки XX ст.)	18	4	4	10	2	-	16
12	Тема 12. Функціонування національних господарств у системі глобальної економіки (90-ті роки XX ст. – початок XXI ст.)	10	2	2	6	-	2	8
13	Тема 13. Господарство та економічна думка України за умов адміністративно-командної економічної системи.	16	4	2	10	-	-	16
14	Тема 14. Відновлення ринкової системи господарства в Україні (останнє десятиріччя XX – початок XXI ст.)	12	-	-	12	-	-	12
Разом		180	32	32	108	12	4	164

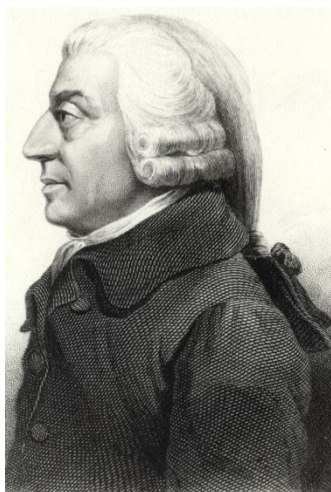

Рис. 2. «Батько політичної економії» Адам Сміт

ПРОГРАМА КУРСУ «ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ»

Тема 1. Вступ. Предмет і метод історії економіки та економічної думки.

Фундаментальний характер історико-економічних досліджень. Структура історико-економічної науки. Предмет історії економіки та економічної думки. Історичні факти та їхнє віддзеркалення в економічній думці.

Теоретичні моделі розвитку науки. Комулятивна модель П. Дюгема. Фальсифікаційна модель К. Поппера. Теорія наукових революцій Т. Куна та її пояснення М. Бронфенбреннером і Д. Метью. Модель конкуруючих програм досліджень І. Лакатоша. Основні етапи генезису і еволюції економічної думки. Етапи та напрями розвитку історії економіки.

Методологія та методи історико-економічної науки. Системний підхід; філософські і загальнонаукові методи; методи сучасної економічної теорії. Особливості методів історії економіки та економічної думки. Емпіричні методи: спостереження, порівняння, систематизація, вимірювання. Відбір та робота з джерелами економічної думки.

Підходи та критерії періодизації господарського розвитку суспільства. Періодизація на основі формаційної (стадійної) парадигми: С. Десницький, Ф. Ліст, Б. Гільдебранд, К. Бюхер, К. Маркс, В. Левицький, К. Поланьї, В. Ростоу, Д. Белл, Е. Тоффлер, Дж. К. Гелбрейт. Циклічні схеми періодизації історико-економічного розвитку суспільства: Дж. Віко, Й. Гердер, Е. Мейер.

Цивілізаційна парадигма господарської еволюції. Поняття цивілізації. Схема світової історії К. Ясперса. Вирішальна роль людини. Порівняльний аналіз формаційної та цивілізаційної парадигм. Системи Л. Моргана, М. Данилевського, О. Шпенглера, А. Дж. Тойнбі, С. Хантінгтона.

РОЗДІЛ І. ГОСПОДАРСТВО ТА ЕКОНОМІЧНА ДУМКА ДО ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Тема 2. Господарство первісного суспільства та ранніх цивілізацій

Природа та еволюція господарства общинного суспільства. Господарство та господарська діяльність у первісному суспільстві. Типи господарств. Привласнювальне господарство. Неолітична революція: виникнення виробничо-відтворювального господарства.

Община як центр соціальної й господарської організації первісного суспільства. Історичні типи общин. М. Зібер про общину первісного суспільства. Первісні форми кооперації та спеціалізації, внутрішньо общинний та між общинний поділ праці. Соціальні та господарські наслідки виробництва надлишкового продукту. Реципрокний обмін та редистрибуційний розподіл в общині.

Господарство та господарська діяльність давнього населення України. Первісне господарство та основні види господарської діяльності. Культури давніх землеробів та скотарів. Суспільство трипільської культури та особливості її господарської сфери. Скотарі степової смуги. Синполітійні первісні суспільства доби бронзи.

Господарство та економічна думка ранніх цивілізацій
Цивілізація як новий щабель у розвитку людства. Вождівство як перехідна ланка від первісності до цивілізації. Передумови становлення господарської сфери суспільств ранніх цивілізацій. Фактори становлення ранніх цивілізацій. Осілий спосіб життя. Розвиток землеробства. Зростання чисельності та концентрації населення. Виробництво додаткового натурального продукту. Суспільні умови становлення ранніх цивілізацій.

Перші цивілізації (IV – III тис. до н.е.). Господарський розвиток та економічна думка в *Месопотамії*. Зрошувальне землеробство та особливості його суспільної організації. Релігійні вірування. Господарство храмових громад стародавнього Шумеру. Економічна думка народів Передньої Азії: закони царя Хаммурапі, Хетські закони.

Господарський розвиток *Стародавнього Єгипту*. Зрошувальне землеробство як основа господарської діяльності.

Роль державної влади в розвитку землеробства. Господарство царського двору та сільської громади. Економічна думка Стародавнього Єгипту: «Повчання гераклеопольського царя...», «Повчання Ахтоя, сина Дауфа, своєму синові Піопі», «Проречення Іпусера».

Суспільство *крито-мікенської цивілізації* та особливості його господарської сфери. Природно-географічні умови розвитку господарської діяльності. Галузева структура господарств. Критські «палац-держави» та їхнє господарське значення. Особливості господарства мікенського суспільства. Причини занепаду крито-мікенської цивілізації.

Тема 3. Господарський розвиток та економічна думка Східної та Західної цивілізації (VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.)

Осьовий час та формування світових цивілізацій. Усвідомлення самоцінності людини. Формування власності на засоби виробництва. Соціальні трансформації та зміни у виробництві.

Східна цивілізація та її характеристика. Іригаційне землеробство як господарська основа цивілізації Стародавнього Сходу. Соціальна структура суспільства. Система «влада-власність». Роль грошей. Рента-податок.

Суспільно-економічний розвиток Давньої Індії. Економічна думка у староіндійській «Артхашастрі» Каутільї.

Соціально-господарський устрій Давнього Китаю. Система розподілу і роль держави. Економічна думка Стародавнього Китаю: історичні форми господарств у працях Конфуція; реформи Ван Мана трактат «Гуань-цзи».

Західна цивілізація та господарський розвиток античних держав. Особливий тип політичної організації. Роль полісів у становленні Західної цивілізації. Формування власності.

Господарство *Стародавньої Греції*. Особливості державного устрою та господарського розвитку. Два типи античних держав: Спарта і Афіни. Закони Лікурґа і реформи Солона. Суспільно-економічні погляди Анахарсія Скіфського. Ксенофонт як ідеолог «ойкосного» господарства. Платон та його ідеальна держава. Господарство Давньої Греції в «Нікомаховій етиці» та «Політиці» Арістотеля.

Економічний розвиток *Давнього Риму*. Елементи товарного господарства та його інститути. Закони XII Таблиць. Земельна власність та її трансформація. Реформи братів Граків. Початок люмпенізації населення. Вілла і латифундія – основні форми господарств. Катон Старший: «Землеробство». Класичне рабство і його трансформація. Варрон та Луцій Колумелла про рабство (праця «Про сільське господарство»). Криза рабовласницької системи та причини загибелі античного світу. Економічні погляди раннього християнства. Августин Блаженний. Іоан Златоуст.

Перші ознаки *ранньокласового суспільства на теренах України* доби заліза. Господарство киммерійців та скіфів. Господарський розвиток античних міст-держав Північного Причорномор'я.

Тема 4. Феодальна система господарства та економічна думка європейської християнської цивілізації (V – XV ст.)

Загальна характеристика середньовічних цивілізацій.

Роль релігії у становленні Східної (ісламської) та Західної (християнської) цивілізації. Особливості суспільств Східної цивілізації в середньовіччі. Специфіка інституту власності. Міста та їхня роль у господарському житті Сходу. Економічна думка країн середньовічного Сходу (Індія, Китай, Японія, Арабський Халіфат, Османська імперія).

Роль християнства в розвитку господарського життя суспільств Європи. Розпад Римської імперії на Східну (Візантійську) та Західну (Римську) та його вплив на специфіку цивілізаційних процесів в Європі. Державний устрій та особливості господарського розвитку Візантії. Форми господарств.

Основні риси господарського життя суспільств Західноєвропейської цивілізації. Етапи розвитку феодальної системи господарювання в Західній Європі. Господарство Франкського королівства (V–X ст.). Основні форми феодального землеволодіння. Церковне землеволодіння. Відносини залежності та види феодальної ренти. Особливості розвитку феодалізму в Англії та Німеччині. Економічна думка раннього середньовіччя: «Салічна правда».

Розвиток аграрних відносин та сільського господарства в XI–XV ст. у країнах Західної Європи. Організація феодального господарства та його форми (сеньйорія, манор). Селянські господарства манс, віргата, гуф. «Капітулярій про вілли».

Ремесло і торгівля у господарській системі феодального суспільства. Виникнення середньовічних міст. Корпоративні відносини. Комунальні революції. Роль середньовічних міст у розвитку товарного господарства. Цехові регламенти як пам'ятка економічної думки середньовіччя. Економічні погляди каноністів. Тома Аквінський.

Ранньофеодальна держава Київська Русь: господарський розвиток та пам'ятки економічної думки. Формування давньоруської держави. «Повість минулих літ». Феодальне землеволодіння (вотчина). Форми залежності в господарській сфері (холопи, закупи, рядовичі, смерди). Феодальна рента. Особливості формування фіскальних інститутів. Реформи княгині Ольги. «Повчання» Володимира Мономаха.

Давньоруське місто: відмінні та спільні риси із середньовічними містами Західної Європи. Організація ремесла та торгівлі. «Руська правда». Галицько-Волинська держава, її господарський розвиток. Галицько-Волинський літопис. Економічні наслідки татаро-монгольської навали.

Господарський розвиток українських земель в умовах феодально-кріпосницької системи (XVI – перша пол. XVII ст.) Регіонально-територіальний характер економіки України. Вплив Польщі та Литви на господарський розвиток українських земель. Розвиток аграрної сфери економіки. Землеволодіння магнатів, шляхти, церкви. Закріпачення селян. Слободи. Трансформація феодальної ренти. Виникнення та поширення фільваркової системи. Соціальні верстви населення: слуги, челядь, тяглі люди. «Устава на волоки» (1557).

Міста і містечка. Цехова система ремесла. Магдебурзьке право. Територіальний поділ праці. Внутрішня та зовнішня торгівля.

Економічні аспекти світогляду Станіслава Оріховського-Роксолана та Івана Вишенського.

Тема 5. Генезис ринкової господарської системи та економічної науки в Європі (XVI – друга третина XVIII ст.)

Цивілізаційні фактори розвитку господарських систем європейських держав: політичні, соціальні, духовно-культурні. Трансформація станово-представницької монархії в абсолютизм. Формування нації як суспільного суб'єкта. Міста як осередки нових господарських відносин, поглиблення товарно-грошових відносин, розширення торговельних зв'язків. Зародження нових суспільних класів: приватні власники засобів виробництва і наймані працівники. Епоха Відродження. Гуманізм як ідеологія Відродження. Розкол у католицькій церкві. Реформація. Виникнення протестантської релігії, утвердження трудової етики.

Великі географічні відкриття та їхні соціально-економічні наслідки: зародження колоніальної системи; генезис світового ринку товарів, капіталу та праці; «революція цін».

Первісне нагромадження капіталу як вихідний пункт становлення ринкової економіки. Розвиток продуктивних сил та початок науково-технічного прогресу. Перша наукова революція. Зростання ролі кустарної та мануфактурної форми виробництва. Нові форми господарств у аграрній сфері.

Передумови виникнення і загальна характеристика меркантилізму. Особливості раннього і пізнього меркантилізму. Теорії «грошового» і «торгового» балансу. Англійський меркантилізм: У. Стаффорд, Т. Ман, Дж. Стюарт. Французський меркантилізм: Ж. Б. Кольбер, Ж. Боден, А. Монкретьєн. Меркантилізм в Італії: Г. Скаруффі, Б. Даванцаті, А. Серра, А. Дженовезі. Камералістика і меркантилізм в Німеччині: Я. Борниць, Х. Безольд. Внесок меркантилізму до економічного аналізу. Протекціонізм як практичний вияв меркантилізму.

Особливості первісного нагромадження в провідних країнах Західної Європи. Англія – країна класичного первісного нагромадження капіталу та розвитку ринкової економіки. Мануфактурна промисловість та «аграрний переворот» в Англії. Розвиток океанської торгівлі. Формування банківської системи. Розвиток внутрішньої торгівлі та формування національного ринку.

Франція. Роль держави у становленні мануфактурного виробництва. Політика кольбертизму. Формування земельного ринку. Фіскальна політика як основне джерело нагромадження капіталу у Франції. Фінансова система Дж. Ло.

Формування класичної школи політичної економії.

Теоретичні основи критики меркантилізму: Дж. Локк, П. Буагільбер, У. Петті. Погляди Д. Г'юма (Юма) і Р. Кантільона на торгівлю і грошовий обіг. Цінність і потреби у розумінні Ф. Гальяні.

Фізіократи – французький варіант класичної політичної економії. Концепції «природного порядку» і «laissez faire». Вчення фізіократів про чистий продукт, продуктивну і непродуктивну працю. Господарство як система в «Економічній таблиці» Франсуа Кене. Економічні погляди та економічна політика А.Тюро.

Зародження політичної економії в Англії. Адам Сміт як економіст мануфактурного періоду розвитку ринкової економіки. «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776). Методологія А. Сміта. Вчення про розподіл праці, обмін, гроші. Теорія цінності. Вчення про класи і доходи, продуктивну і непродуктивну працю. Капітал і проблема відтворення.

РОЗДІЛ II. ГОСПОДАРСТВО ТА ЕКОНОМІЧНА ДУМКА ПЕРІОДУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Тема 6. Еволюція ринкового господарства та економічної думки в країнах Європейської цивілізації (остання третина XVIII – 70-і рр. XIX ст.)

Ринкове господарство як консолідований результат демократичної, індустріальної та освітньої революцій. Буржуазно-демократичні революції й утвердження нової політичної, соціальної та економічної системи в суспільствах Європейської цивілізації. Просвітництво як ідеологічне та інтелектуальне підґрунтя становлення буржуазного суспільства. Освітні революції і їхній вплив на розвиток ринкового господарства країн Європейської цивілізації. Формування інститутів ринкової економіки.

Промислова технічна революція (переворот): сутність і значення для світового цивілізаційного процесу та формування матеріально-технічної бази ринкової економіки. Підсумки промислового перевороту.

Особливості формування ринкового господарства в окремих країнах Європейської цивілізації. Велика Британія – батьківщина промислового перевороту. Політичні, економічні та

соціальні передумови, хід та наслідки промислового перевороту в Англії. Генезис ринкового господарства в Англії. Поглиблення поділу праці та виникнення нових форм господарювання. Формування ринкової інфраструктури.

Особливості промислового перевороту у *Франції* та його роль для становлення національного ринку. Парцелярна система. Панування дрібної промисловості. Становлення економіки лихварського типу.

Особливості становлення ринкових відносин у *США*. Початок промислової революції та роль Громадянської війни в її завершенні. Ліберальна економічна теорія Г. Ч. Кері.

Формування ринкового господарства в *Німеччині*. Причини економічного відставання. Аграрні реформи. Становлення великої промисловості в Німеччині. Роль держави у формуванні ринкового господарства.

Основні риси класичної політичної економії та особливості її розвитку в окремих державах. Загальна характеристика класичної політичної економії. Еволюція політичної економії у *Англії*. Економічна система Давида Рікардо у праці «Основи політичної економії і оподаткування» (1817). Методологія Д. Рікардо. Трудова теорія цінності. Аналіз грошей і грошового обігу. Теорія земельної ренти. Проблема відтворення і криз. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо. Закон народонаселення, теорії розподілу і ефективного попиту Томаса Роберта Мальтуса. Теорія «утримання» Вільяма Нассау Сеніора.

Еволюція політичної економії у *Франції*: Жан Батист Се (Сей). Теорія цінності. Теорія трьох факторів виробництва. Теорія розподілу. Закон попиту і пропозиції. Закон Сея. Теорії послуг і «економічних гармоній» Фредеріка Бастіа. Теорія розподілу суспільного продукту.

Завершення класичної політичної економії: Джон Стюарт Мілль «Основи політичної економії» (1848). Методологія Дж. С. Мілля. Проблеми виробництва, розподілу і обміну. Теорія попиту і пропозиції, корисності. Показники суспільного прогресу. Роль держави. Теорії монополії і конкуренції.

Виникнення альтернативної школи політичної економії. Зародження системи національної політичної економії *Німеччини* у працях Ф. Ліста.: економічний націоналізм, «виховний протекціонізм», вчення про стадії господарського розвитку. Історична школа 40–50-х рр. XIX ст.: Вільгельм Рошер, Бруно

Гільдебранд, Карл Кніс. Особливості предмету і методу історичної школи та її загальна характеристика.

Критичний напрям політичної економії: Симонд де Сисмонді. П'єр Жозеф Прудон, Карл Родбертус. Зародження і формування марксистської економічної теорії в 40-50-х роках XIX ст.: Карл Маркс і Фрідріх Енгельс.

Тема 7. Господарство України в умовах кризи феодальної системи та генезису ринкових відносин (друга половина XVII – перша половина XIX ст.)

Передумови визвольної війни 1648 – 1676 рр. та створення Української козацької держави. Особливості її господарського розвитку. Економічна політика Б. Хмельницького. Еволюція форм землеволодіння. Елементи меркантилізму в універсалах, «Стверджувальних грамотах» та міжнародних угодах Б. Хмельницького, у статтях Переяславської угоди 1654 р. Економічний розвиток Запорізької Січі.

Господарство Лівобережної України за часів Гетьманщини та в складі Російської імперії. Підвищення агрокультури. Розвиток ремесла. Виникнення нових міст. Зародження мануфактурного виробництва. Зрушення у внутрішній та зовнішній торгівлі.

Економічна політика Петра I та її вплив на економіку України. Економічні погляди Феофана Прокоповича. Трагування завдань економічної політики уряду з позиції меркантилізму.

Остаточне закріплення селян у Лівобережній Україні (1783). Зміна правового статусу козацтва. Економічні платформи депутатів від різних верств козацтва у «Колегії з укладання нового уложення» до Катерини II (1767-1768), «Торчинському маніфесті» (1767) та «Універсалі до селян» (1768).

Формування елементів ринкового господарства. Посилення зв'язків поміщицьких господарств з ринком. Зростання панщини. Поглиблення соціального розшарування селян та козаків. Колонізація Запоріжжя та Причорноморських степів. Розвиток мануфактурної промисловості. Вотчинна, посесійна та орендна

мануфактури. Об'єднання фінансової системи Лівобережної України з фінансовою системою Росії.

Відображення основних проблем економічного розвитку Якова Козельського. Соціально-економічні погляди Григорія

Сковороди: філософсько-етичне тлумачення праці та розподілу її результатів, власності та принципів управління нею. Започаткування засад демократичної течії української суспільної думки.

Визрівання передумов скасування кріпацтва в Україні (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Аграрна політика Австрійської та Російської імперій на збереження феодальної системи господарства. Економічний занепад українського Закарпаття. Економіка Галичини та Буковини під владою Австрії. Реформи 80-х рр. XVIII ст. Йосипа II, їхній економічний зміст. Руйнування монопольного характеру землеволодіння, формування ринку землі. Феодальний маєток як основний об'єкт господарювання. Зростання товарності сільського господарства. Посилення майнової диференціації селянства. Втрата землі селянами. Еволюція форм феодальної ренти в першій половині XIX ст. Формування ринку найманої праці.

Формування політичних економічних та соціальних передумов промислового перевороту в Східній Україні. Промисловість Західної України.

Особливості становлення української економічної науки. Фізіократичні погляди Василя Каразіна. Соціально-економічні проблеми у правознавчій творчості Семена Десницького. «Економічна система» Михайла Балудянського. Поширення ідей класичної школи політекономії в Україні у першій пол. XIX ст.: виникнення Харківського (1805) та Київського (1834) університетів. Економічні погляди Тихона Степанова у «Записках про політичну економію» (1844). Іван Вернадський: теорія потреб та «Нариси історії політичної економії» (1858). Критика класичної школи Григорієм Цехановецьким. Економіко-статистичні дослідження Дмитра Журавського. Суспільно-економічний ідеал Тараса Шевченка.

**Тема 8. Економічна думка монополістичного періоду
розвитку ринкового господарства провідних країн
Європейської цивілізації
(70-ті роки XIX ст. – початок XX ст.)**

**Нові тенденції господарського розвитку держав
Європейської цивілізації.** Світова економічна криза останньої

чверті XIX ст. Нові тенденції у розвитку господарства. Друга науково-технічна революція. Структурні зміни в економіці. Перехід від системи вільної конкуренції до монополії. Розвиток акціонерної форми організації господарства. Зміни зовнішньої економічної політики. Жорсткий протекціонізм. Економічна експансія.

«Маргіналістична революція» 70-х рр. XIX ст. та її особливості. Провісники теорії граничної корисності: Йоган фон Тюнен, Антуан Курно, Жюль Дюпюї, Герман Госсен. Методологічні принципи та загальна характеристика маргіналізму. Два етапи розвитку маргіналізму.

Австрійська школа. Особливості методології австрійської школи. Теорія цінності і обміну Карла Менгера в «Основах вчення про народне господарство» (1871). Теорія альтернативних витрат Фрідріха фон Візера. Теорія капітала і процента Євгена Бем-Баверка.

Англійський маргіналізм. Вільям Стенлі Джевонс: «Теорія політичної економії» (1871). Концепція корисності і обміну Джевонса. Теорія пропозиції праці. Теорія обміну Френсіса Еджворта. Виробнича функція Філіпа Вікстіда. *Лозанська школа.* Математизація економічної теорії. Леон Вальрас: «Елементи чистої політичної економії» (1874). Теорія загальної економічної рівноваги Вальраса. Соціальний оптимум Парето.

Особливості переходу від вільної конкуренції до монополії в окремих країнах Європейської цивілізації. *Втрата Великою Британією промислового та торгівельного лідерства.* Зміна у формах власності, організації та структурі промислового виробництва. Розвиток аграрної економіки та сфери послуг. Причини втрати провідних економічних позицій у світі.

Перетворення США у провідну індустріальну державу світу. Причини та фактори швидкого зростання американської економіки. Місце США у світовому господарстві.

Промислове зростання Німеччини в кінці XIX ст. Роль політичного об'єднання Німеччини в її економічному зростанні. Особливості галузевої структури народного господарства. Державний капіталізм.

Передумови виникнення в 70-і рр. XIX ст. *нової історичної школи в Німеччині:* Густав фон Шмоллер, Карл Бюхер, Луйо Брентано. Основні риси методології. Дослідження соціальних

проблем, ролі соціальних інститутів. Теорії державного регулювання економіки. Методологічний конфлікт між австрійською та історичною школою Німеччини.

Економічний розвиток Франції. Уповільнення темпів економічного розвитку Франції. Повільний процес зміни форм власності та організації виробництва в промисловості. Загострення суперечностей французької господарської системи.

Формування неокласичної традиції в економічній науці.

Альфред Маршалл: «Принципи економічної теорії» (1890): синтез класичної політекономії і маржиналізму. Методологія дослідження. Теорія рівноваги попиту і пропозиції. Вплив фактору часу. Теорія монополій. Концепція розподілу національного доходу. Започаткування основ сучасної мікроекономічної теорії. Теорія граничної продуктивності Джона Бейтса Кларка.

Розвиток неокласичної доктрини у працях Артура Сесіля Пігу та Ральфа Хоутрі. Економічний лібералізм представників *нової австрійської школи*: Людвіга фон Мізеса і Фрідріха фон Гайека (Хайека). Теорія загальної рівноваги, проценту і грошей Ірвіна Фішера (США).

Формування гетеродоксії неокласичній доктрині.

Техніка економічного аналізу шведської (стокгольмської) школи: Кнут Вікселль, Густав Кассель. Передумови виникнення інституційного напрямку в німецькій політичній економії: Вернер Зомбарт, Макс Вебер, Артур Шпітгоф.

Тема 9. Особливості розвитку ринкового господарства та основні напрямки економічної думки України (друга половина XIX – початок XX ст.)

Становлення ринкових форм господарства в Україні.

Вплив цивілізаційних чинників на розвиток господарської сфери українського суспільства Сутність аграрних реформ 1848 р. в Австро-Угорщині та 1861 р. у Російській імперії. Зміни у відносинах власності та соціальній структурі суспільства. Особливості, реалізація та підсумки промислового перевороту в Східній Україні.

Виникнення нових господарських форм: акціонерні товариства, монополістичні організації. Формування банківської

системи ринкової економіки. Іноземний капітал в українській промисловості. Роль держави у регулюванні економічного розвитку України. Казенні замовлення, митна політика. Колоніальний характер української економіки.

Загальна характеристика української економічної думки пореформеного періоду. Вплив ідей німецької історичної школи на розвиток теоретичних досліджень в Україні. Економічна програма М. Драгоманова. Економіко-статистичні дослідження: В. Навроцький, О. Русов, П. Червінський, П. Чубинський. Марксизм і економічні дослідження Миколи Зібера. Космосогенно-енергетична теорія Сергія Подолинського.

Київська економічна школа 50-90-х рр. XIX ст. Микола Бунге: «Основи політичної економії» (1870). Теорія цінності Афіногена Антоновича. Дмитро Піхно та його «Основи політичної економії» (1890). Економічні дослідження в Одеському університеті: Михайло Вольський, Олександр Посников, Леонід Федорович. Розвиток бюджетно-фінансових досліджень в Харківському університеті: Михайло Олексієнко, Костянтин Гаттенбергер.

Особливості економічного розвитку та економічної думки України на межі XIX – XX ст. Високий ступінь монополізації виробництва. Виникнення фінансового капіталу. Відображення нових економічних явищ в концепціях українських економістів.

Соціалістичні вчення та українська економічна думка. Теорія цінності Миколи Коссовського. Критичний аналіз марксизму в поглядах Івана Франка. “Україна irredenta” (1895) Юліана Бачинського.

Маргіналізм в Україні. Закони суб’єктивної цінності Романа Орженцького. Теорія розцінки господарських благ Олександра Білімовича. Теорія збалансованого бюджету споживача і праксеологія економіста-математика Євгена Слуцького.

Соціальний напрям в економічній науці України та його загальна характеристика. Економічні погляди Т. Рильського, П. Мігуліна. Дослідження фінансової системи Іваном Янжулом. Проблеми монетарної економіки в працях Олександра Миклашевського і Володимира Железнова. Історико-економічні дослідження Володимира Левитського, Максима Ковалевського. Аграрні питання в поглядах Володимира Косинського. Територіально-фінансова економетрія Миколи Яснопольського.

Стимувальні фактори у розвитку ринкових інститутів у сільському господарстві України на зламі XIX – XX ст. Роль

селянської громади. Столипінська аграрна реформа, її сутність та вплив на розвиток ринкових відносин у сільськогосподарській галузі. Аграрні проблеми та ідеї кооперації у працях Миколи Левитського, Тихона Осадчого, Федора Щербини, Бориса Матроса.

Внесок до світової економічної науки Михайла Туган-Барановського. Синтез теорії граничної корисності з трудовою теорією цінності. Економічні цикли та теорія економічної кон'юнктури. Соціальна теорія розподілу. Теорія кооперації. Кон'юнктурна теорія грошей та її практичне значення. Місце української економічної думки у світовій економічній науці.

РОЗДІЛ III. НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНА ДУМКА ПЕРІОДУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Тема 10. Економічна думка державно-монополістичного періоду розвитку ринкових економічних систем провідних країн Європейської цивілізації у першій половині XX ст.

Світова система господарства та її вплив на економіку провідних країн Європи і США. Становлення системи державного регулювання економіки. Завершення формування світового господарства. Основні етапи його розвитку. Нові явища в соціально-економічному житті провідних країн світу на початку XX ст. Посилення державно-монополістичних тенденцій та їх відображення в теоріях імперіалізму: Дж. А. Гобсон, Р. Гільфердинг, К. Каутський, В. Ленін. Перегляд неокласичної концепції ринку: теорія монополістичної конкуренції Едварда Чемберліна; теорія недосконалої конкуренції Джоан Робінсон; теорія ефективної конкуренції Йозефа Шумпетера. Вплив цивілізаційних факторів на форми господарств.

Особливості державно-монополістичного розвитку господарств країн Європейської цивілізації та США. Економічні причини Першої світової війни та її вплив на економіку промислових країн світу. Дезорганізація структури світового ринку в роки війни. Повоєнна криза. Економічна сутність Версальського договору (1919). Праця Дж. М. Кейнса «Економічні наслідки Версальського мирного договору». Плани Дауеса та Юнга: пом'якшення репараційних виплат. Основні фактори стабілізації

1924–1929 рр. Зростання економічної ролі США у світі. Зростання ролі держави у системі господарських відносин. Вплив цивілізаційних факторів на систему повоєнних економічних відносин.

Інституційний напрям економічної думки як обґрунтування соціального контролю суспільства над економікою. *Американський інституціоналізм* поч. XX ст. та його головні течії: соціально-психологічний – Торстейн Веблен; соціально-правовий – Джон Р. Коммонс; кон'юнктурно-статистичний – Уеслі К. Мітчелл.

Світова економічна криза 1929-1933 рр. «Велика депресія» 1929–1933 рр. та її вплив на розвиток країн Європейської цивілізації та США. Антикризіві програми: ліберально-реформістська та націонал-соціалістична. Методи макроекономічного регулювання економіки у 1930-ті роки.

Основні напрями і заходи «Нового курсу» Франкліна Рузвельта та його теоретичне підґрунтя. Господарство Великої Британії та Франції 30-х рр. XX ст. Зміст антикризових заходів Дж. Мея у Великій Британії. Антикризова програма «Народного фронту» у Франції.

Основні напрямки економічної політики фашистської Німеччини. Примусова монополізація промисловості. Регулювання трудових відносин. Мілітаризація економіки та її роль у господарському відродженні Німеччини.

Виникнення кейнсіанства. Макроекономічна теоретична система Джона Мейнарда Кейнса: «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей» (1936). Методологія кейнсіанства. Теорія ефективного попиту. Концепція мультиплікатора. Теорія зайнятості Дж. М. Кейнса. Заперечення концепції ринкового саморегулювання. Основні важелі державного регулювання економіки. Зміст «кейнсіанської революції» в політичній економії.

Економічний розвиток європейських країн та США в період Другої світової війни та її вплив на структуру народного господарства. Світове господарство в роки Другої світової війни. Методи воєнно-господарського регулювання. Економічні наслідки війни: матеріальні, демографічні, соціальні. Реконверсія та демонтаж системи воєнного регулювання економіки.

**Тема 11. Економічна думка періоду еволюції
ринкових економічних систем провідних країн світу
(50-80-ті роки XX ст.)**

Фактори розвитку ринкових економічних систем у повоєнний період: воєнно-конверсійний, інноваційно-технологічний, міжнародно-організаційний, міжнародно-інтеграційний. Фундаментальні зрушення у світовій системі господарства та їхній вплив на національні економіки. Поглиблення міжнародного поділу праці та інтеграційні процеси.

Структура світової економічної думки (50-80-ті роки XX ст.).

Кейнсіанство як «мейнстрім» економічної теорії післявоєнної Європи. Загальна характеристика течій у післявоєнному кейнсіанстві. Некейнсіанські теорії: економічного зростання Роя Гаррода (Харрода) та циклу Елвіна Гансена (Хансена). Модель макроекономічної рівноваги IS–LM Джона Гікса – Елвіна Гансена.

Неокласичний (кейнсіансько-неокласичний) синтез: Пол Семюелсон, Роберт М. Солоу. Теорема Гекшера–Оліна–Семюелсона.

Посткейнсіанство. Ліве кейнсіанство у Кембріджі: Дж. Робінсон, П. Сраффа, Н. Калдор. Монетарне кейнсіанство у США: А. Лейонхуфвуд, Д. Девідсон, С. Вайнтрауб, Х. Мінскі.

Особливості кейнсіанства у Франції (Г. Ардан) та у Швеції (Е. Вігфорс).

Неокласика та неолібералізм. Неокласична теорія економічного зростання Джеймса Міда. Теоретичні засади неолібералізму у ФРН. Теорія і політика суспільного ладу В. Репке, О. Рюстова. Ідеальні типи господарських систем і принципи економічної політики В. Оукена (Ойкена), Ф. Бема. Концепція «соціального ринкового господарства» Л. Ерхарда і А. Мюллер-Армака.

Чиказька школа монетаризму. Монетарна теорія циклу Мілтона Фрідмена. Економічна політика монетаризму. Основні напрямки і різновиди монетарних шкіл. Неолібералізм у Франції: Жак Рюефф, Моріс Алле.

Неокласичне «відродження». Економіка пропозиції А. Лаффера та Р. Менделя. Школа раціональних очікувань: Джон

Мут, Роберт Лукас, Томас Сарджент, Нейл Уоллес, Роберт Барроу.

Інституціоналізм. Соціальний (індустріально-технологічний) інституціоналізм Джона Кеннета Гелбрейта. Інституційно-соціальна традиція у Франції: Франсуа Перру. Гуннар Мюрдаль: синтез інституціоналізму і шведської школи. Теорія економічного розвитку та інституційних змін Йозефа А. Шумпетера. Інституціональна теорія економічного зростання С. Кузнеця.

Нова інституційна теорія. Теорія трансакційних витрат. Економічна теорія прав власності Рональда Коуза (США). Теорія економічних організацій: Френк Найт, А. Алчіан, Г. Демсець.

Теорії трансформації капіталізму. «Народний капіталізм» А. Берлі (США). Концепція «колективного капіталізму» Г. Мінза (США).

Теорія суспільного вибору Джеймса М. Б'юкенена (США), Кенета Ерроу (США), Жерара Дебре (США).

Теорії «індустріального суспільства» Петера Друкера (США), Раймона Арона (Франція). Теорія «стадій економічного зростання» Волта Ростоу (США).

Післявоєнний розвиток Європи. «План Дж. Маршалла» як основа економічної стабілізації країн Західної Європи. Утворення у 1945 р. системи міжнародних фінансових організацій: Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР). Створення у 1947 р. Генеральної угоди про тарифи і торгівлю (ГАТТ). Утворення Європейського об'єднання вугілля і сталі (1951). Закріплення золотовалютного стандарту у Бреттон-Вудській системі (1944-1976).

Інтернаціоналізація виробництва та інтеграція господарських систем. Національні міжнародні утворення як фактор нового режиму взаємодії між національними економіками. Інтеграція господарських систем Західної Європи. Утворення та розвиток Європейського Економічного співтовариства (1957). Формування трьох центрів світового індустріального господарства: США, Західної Європи, Японії.

Зміст та основні напрями сучасної науково-технічної революції (СНТР) та її вплив на розвиток національних економік та світової системи господарства. Вплив масштабів і структури інвестицій на рівень і темпи розвитку національних економік. Структурні зміни у національних економіках і світовому

господарстві. «Зелена революція»: завершення індустріалізації сільського господарства.

Соціалізація суспільства західноєвропейської гілки цивілізації як реалізація ідеї людиноцентризму. Системи державних гарантій та реалізації прав громадян. Утворення організації Об'єднаних Націй (ООН) та Міжнародної організації праці (МОП). Зрушення духовно-культурній сфері. Масова культура та її альтернатива. Інтеграція культурної складової людства у ринковий простір.

Особливості змішаних ринкових систем та корпоративних форм господарств провідних країн світу. Становлення та утвердження основних моделей змішаних ринкових економічних систем.

Соціально-зорієнтований капіталізм. Неоестетистська модель (Франція, Велика Британія) Неоліберальна модель соціально-ринкового господарства Німеччини. Модель централізованої згоди і системи розподільного соціалізму Швеції. *Вільний ринковий капіталізм.* Неоліберальна модель змішаної економіки США. *Державно-керований капіталізм.* Державно керована корпоративна ринкова економіка Японії та Південної Кореї.

«Економічне диво» Німеччини: Л. Ерхард. Економічний розвиток Великої Британії. Економічна політика голлізму у Франції. Економічне зростання в США та Японії.

Причини, характер і перебіг світових циклічних економічних криз 1973–1975 і 1981–1982 рр., їхній вплив на розвиток національних економік у 70-80-ті роки XX ст. Явище стагфляції. Криза посткейнсіанського макроекономічного регулювання економіки. Втрата кейнсіанством провідних позицій в економічній науці. «Неокласичне відродження». Неоконсервативні реформи державного регулювання: «тетчеризм» у Великобританії та «рейганоміка» у США.

Тема 12. Функціонування національних господарств у системі глобальної економіки (90-ті роки XX ст. – початок XXI ст.)

Глобалізація та її вплив на національні господарства. Посилення інтернаціоналізації та глобалізації світового господарства. Зрушення в галузевій структурі провідних країн

світу. Новий характер праці та змін у споживанні. Еволюція корпоративної форми господарювання.

Становлення постіндустріальної корпорації. Інтелектуальні працівники як основна частина персоналу сучасних корпорацій. Типи сучасних корпорацій: корпорація, що навчається, віртуальна та креативна. Еволюція транснаціональних корпорацій.

Розвиток національних економічних інститутів. Міжнародні економічні організації та їхній вплив на національні економічні інститути. Взаємодія національних економік та їхніх суб'єктів у світовому економічному середовищі. Взаємозв'язок інститутів світової системи господарства. Еволюція політики антикризового розвитку.

Вплив глобалізації на інтеграційні процеси. Особливості міжнародної економічної інтеграції на сучасному етапі її розвитку. Інтеграція Європи та особливості економічного розвитку європейських країн в її умовах.

Особливості СНТР кінця XX – початку XXI ст. та її вплив на світове та національне господарства. Передумови, суть та наслідки інформаційно-технологічної революції кінця XX – початку XXI ст. як складової сучасної НТР. Поява та розвиток постіндустріальної, сервісно-інформаційної економіки країн європейської цивілізації. Домінування сфери

послуг у галузевій структурі виробництва. Дослідження нових соціально-економічних явищ викликаних сучасною НТР.

Концепція «постіндустріального суспільства» Даніеля Белла (США) та її основні характеристики. Концепція «технологічного суспільства» Жака Еллюля (Франція). Високотехнологічні наукомісткі виробництва. Зміна місця та ролі людини в сучасних виробничих процесах та новий характер мотивації.

Теорія інформаційного суспільства та становлення інформаційної економіки. Теорія «третьої хвилі» Елвіна Тоффлера (США). Зміна ролі матеріальних факторів виробництва. Зростання ролі інформації та знань як основного ресурсу господарської діяльності. Розвиток інформаційного сектору економіки та господарський прогрес. Становлення інформаційної економіки.

Зміна характеру та посилення впливу детермінант економічного розвитку. Вплив демографічного фактора на господарські процеси і явища у сучасних умовах. Суперечливість використання ресурсних потенціалів національних економік в

умовах глобалізації. Зміна клімату як фактора впливу на світову та національні економіки. Теорія постекономічного суспільства В. Іноземцева (Росія).

Причини кризи неокласичного «мейнстріму» в економічній науці на зламі XX–XXI ст. Посилення впливу інституціоналізму. **Основні напрямки сучасної інституційної теорії.** «Нова економічна історія» Дугласа С. Норта та Роберта Фогеля (США). Теорія прав власності Річарда Познера. Теорія суспільного вибору Роберта Д. Толлісона. Теорія агентів: Дж. Стігліц, У. Меклінг, М. Дженсон, Ю. Фама та ін. Теорія трансакційних витрат: С. Чен, Й. Барцель та ін. Теорія структури та регуляції О. Вільямсона.

Нова інституційна економіка. Еволюційна економічна теорія Дж. Ходжсона. Економіка поведінки Д. Канемана. Класифікація правил поведінки В. Ванберга (Німеччина).

Тема 13. Господарство та економічна думка України за умов адміністративно-командної економічної системи.

Господарство України у міжвоєнний період в умовах ринкової економіки (1914–1939 рр.) Вплив Першої світової війни на економіку України. Економічні програми національних урядів України та їхня реалізація у 1917–1921 рр. Створення Української академії наук (1918). Економічний розвиток Західної України в 1920–1930 рр. Теорія аграрних циклів Володимира Тимошенка.

Встановлення більшовицької влади в Україні та її вплив на господарську систему. Партійно-державна диктатура як тип організації влади. Відносини власності. Планово-директивна господарська система. Соціальні відносини. Культура та ідеологія та їхній вплив на господарське життя.

Основні заходи радянської економічної політики «Червоногвардійська атака на капітал» (грудень 1917– весна 1918 рр.) Політика «воєнного комунізму» та її основні риси. Особливості взаємодії господарських одиниць. Голод 1921–1923 рр.

Причини запровадження, зміст та реалізація нової економічної політики (НЕПу) в Україні (1921–1928 рр.). Відновлення ринку і ринкових відносин та їхня роль у відбудові економіки України. Відродження фінансово-кредитної системи. Грошова реформа 1922-1924 рр.

Формування адміністративно-командної економічної системи та її характерні риси. Становлення директивної системи планування. Основи планової системи. Вплив на господарство України позаекономічних методів управління. Характер взаємодії між суб'єктами господарювання та державою. Політика індустріалізації. Основні етапи індустріалізації.

Суперечності розвитку сільського господарства в умовах індустріалізації. Примусова колективізація та одержання різних форм кооперації. Голодомор в Україні у 1932 – 1933 рр. як вияв антигуманної сутності командно-адміністративної системи. Основні підсумки соціально-економічного розвитку України в роки довоєнних п'ятирічок та її роль в економіці СРСР.

Основні напрями економічної думки 1917–середини 30-х рр. в Україні. Державотворча спрямованість економічної думки в Україні на зламі 10-20-х років ХХ ст. Використання надбань дореволюційної економічної думки кращими українськими вченими: Михайло Туган-Барановський, Євген Слущкий, Костянтин Воблий, Леонід Яснопольський, Михайло Птуха. Соціально-економічний відділ УАН. Економічні дискусії 20-30-х років ХХ ст. Криза економічної теорії та політизація економічної думки в умовах тоталітаризму. Формування радянської **марксистської економічної науки.**

Завершення формування адміністративно-командної економічної системи. Господарство України в роки війни та повоєнної відбудови. Джерела відбудови народного господарства України, відновлення довоєнної структури. Голод 1946-1947 рр. Грошова реформа 1947 р. Колективізація та індустріалізація західноукраїнських земель. Характер і зміст теоретичних досліджень (проблеми планування, дії закону вартості в умовах соціалізму, визначення основного економічного закону соціалізму тощо), сучасна їх оцінка. Утворення Інституту Економіки АН УРСР (1936). Ідеологізація та ізоляція економічної науки в Україні. Звуження бази теоретичних досліджень. Економічна дискусія 1951 р. Популяризація сталінізму.

Україна в умовах кризи командно-адміністративної системи. Економічні перетворення періоду «хрущовської

відлиги». Зміни в аграрному секторі та їх обґрунтування в українській економічній літературі другої половини 1950-х – початку 1960-х років. Економічні перетворення в інших галузях народного господарства. Спроби теоретичного обґрунтування проблем НТП, ефективності виробництва та зростання продуктивності праці, розміщення продуктивних сил в українській економічній літературі середини 1950-х – початку 1960-х років. Перехід до територіальної системи управління (раднаргоспи). Дискусії в радянській економічній літературі щодо способів та напрямків реформування господарства.

«Косигінська реформа»: передумови та останні напрямки, теоретичне їх обґрунтування в українській радянській економічній літературі 1960-х – першої половини 1970-х років. Відновлення галузевої структури управління. Удосконалення директивного планування. Госпрозрахунок. Дослідження проблем закономірностей суспільного розвитку, власності,

суспільного виробництва. Перегляд засад товарно-грошових відносин.

Зниження ефективності командно-адміністративної економічної системи у 1970–1980-і роки та проблеми вдосконалення господарського механізму. Структура народногосподарського комплексу України. Екологічна криза. Вичерпання ресурсного та матеріального потенціалу. «Залишковий» принцип розв'язання соціально-економічних проблем. Висвітлення питань удосконалення господарського механізму в економічній літературі.

«Перебудова» як спроба переходу до регульованої ринкової економіки. Політика прискорення та інтенсифікації. Спроби радикальної перебудови економічної системи: трансформація форм власності, відмова від жорстко директивного планування. Криза марксистсько-ленінської економічної теорії. Посилення відцентрових тенденцій у радянській економіці.

Немарксистські економічні теорії і погляди. Історико-економічні дослідження М. Слабченка. Економічні погляди М. Волобуєва, О. Лібермана, М. Руденка.

Економічна думка українського зарубіжжя: Сергій Бородаєвський, Микола Добриловський, Олександр Мицюк, Євген Головінський, Костянтин Кононенко, Микола Васильів, Петро Кованько, Ілля Витанович, Іван-Святослав Коропецький. Теорія порівняльних економічних систем Всеволода Голубничого.

**Тема 14. Відновлення ринкової системи
господарства в Україні (останнє десятиріччя XX – початок
XXI ст.)**

Відновлення державної незалежності України.

Економічний потенціал та структура економіки України на момент проголошення незалежності. Проблеми соціально-економічного реформування української економіки в перші роки незалежності.

Формування основ національної системи господарства. Початок реформування національної економіки та формування ринкових інститутів. Трансформація відносин власності. Фінансово-кредитні інститути. Законодавче забезпечення реформ. Монетарні та інші концепції, обґрунтування їх застосовування українськими економістами.

Радикальні економічні перетворення другої половини 1990-х років та їхні наслідки. Проголошення курсу на державно регульовану, соціально спрямовану економіку. Удосконалення ринкової інфраструктури. Грошова реформа 1996 р. Основні напрямки теоретичних розробок – питання ринкової трансформації в економіці України та їхня ефективність. Аграрна реформа, її основні етапи та результати. Структурна перебудова економіки та формування основних засад ринкової економіки в Україні.

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет і метод історії економіки та економічної думки (4 год.)

1. Предмет історії економіки та економічної думки.
2. Етапи та напрями дослідження історії господарства.
3. Методологія та методи історико-економічної науки.
4. Підходи та критерії періодизації господарського розвитку суспільства. Періодизація на основі формаційної (стадійної) парадигми.
5. Цивілізаційна парадигма господарської еволюції. Порівняльний аналіз формаційної та цивілізаційної парадигм.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 11–69.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 6-17.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2005 – С. 9-32.

Додаткова:

Иноземцев В. Л. Очерк истории экономической общественно-экономической формации: Научное издание. – М.: Таурус-Альфа: Век, 1996. – С. 69–104.

Кун Т. Структура научных революций: Пер. с англ. / Т. Кун; Сост. В. Ю. Кузнецов. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – 605 с.

Кузык Б. Н., Яковец Ю. В. Цивилизации: теория, история, диалог, будущее: В 2 т. / Б. Н. Кузык, Ю. В. Яковец; Авт. Вступ. Ст. А. Д. Некипелов. – Т. I: Теория и история цивилизаций – М.: Институт экономических стратегий, 2006. – 768 с.

Негиши Т. История экономической теории: Учебник. – М.: АО «Аспект Пресс», 1995. – Предисловие; Гл. 1.

Тойнбі А. Дослідження історії. Том 1. / Пер. з англ. В. Шовкуна, – К.: Основи, 1995. – 614 с.

Тойнбі А. Дослідження історії. Том 2. / Пер. з англ. В. Митрофанова, – К.: Основи, 1995. – 406 с.

Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер.с нем. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с.

Табл. 1

Структура історико-економічної науки

1. Економічні аспекти історії цивілізацій	2. Історія економіки (господарства)	3. Історія економічної думки
Економічна історія країн, регіонів, світу	Історія окремих етапів (фаз) розвитку господарства	Історія економічної теорії (політичної економії)
Економічне підґрунтя історичних подій	Історія механізмів координації господарської діяльності	Історія прикладних (функціональних) економічних наук
Економічна політика держав в різні історичні періоди	Історія окремих структурних елементів господарства	Історія окремих економічних теорій та концепцій
Економічна культура на різних етапах історичного розвитку	Історія соціально-економічних інституцій	Історія методів економічного аналізу та; економічних категорій

Табл. 2

Відмінності цивілізаційного та формаційного підходів¹

Ознаки	Марксизм	Лібералізм	Цивілізаційний підхід
1	2	3	4
Пріоритет у структурі й динаміці суспільства	Економіка		Духовна сфера
	Продуктивні сили, виробничі відносини як базис	Власність, ринок Homo economicus	Система цивілізаційних цінностей: наука, культура, освіта, етика, релігія, які визначають мотивацію діяльності людини

¹ Складено на основі: Кузьк Б. Н., Яковец Ю. В. Цивілізації: теорія, історія, діалог, майбутнє: в 2 т. / Б. Н. Кузьк, Ю. В. Яковец; Авт. вступ. ст. А. Д. Некипелов – т. І: Теорія і історія цивілізацій. – М.: Інститут економічних стратегій, 2006. – с. 98-99.

1	2	3	4
Закономірності розвитку суспільства	Лінійно-прогресивна траєкторія розвитку суспільства. Цикли і кризи є відхиленням від поступального розвитку		Циклічно-генетичні закономірності розвитку суспільства. Цикли і кризи є нормою суспільного розвитку.
Періодизація історії людства	<i>Теорія суспільно-економічної формації:</i> 1) первіснообщинна; 2) рабовласницька; 3) феодальна; 4) капіталістична; 5) комуністична (панування у світі)	<i>Стадії розвитку:</i> 1) доісторія, до ринкова стадія розвитку; 2) історія, становлення і розвиток ринкової економіки; 3) кінець історії, панування ринкової економіки у світі	Цивілізаційний етап почався з неолітичної революції, ритм історичного процесу це періодична зміна суперциклів, світових цивілізацій, поколінь локальних цивілізацій, соціокультурного устрою. В основі циклічності - закономірності соціогенетики.
майбутнє людства	Повна реалізація і панування проголошених ідеалів		Цикли і кризи, періодична зміна історичних суперциклів, світових цивілізацій буде тривати впродовж існування людства
	Уніфіковане комуністичне суспільство без соціальних відмінностей	Капіталістична ринкова економіка і буржуазна демократія	

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрити зміст теоретичних моделей розвитку науки.
2. Зміст та завдання курсу історії економіки та економічної думки.
3. Охарактеризувати основні етапи розвитку економічної думки.
4. Розкрити відмінності основних підходів до періодизації господарського розвитку суспільства.

ЄДИНИЙ СВІТ ЛЮДСТВА НА ЗЕМНІЙ КУЛІ

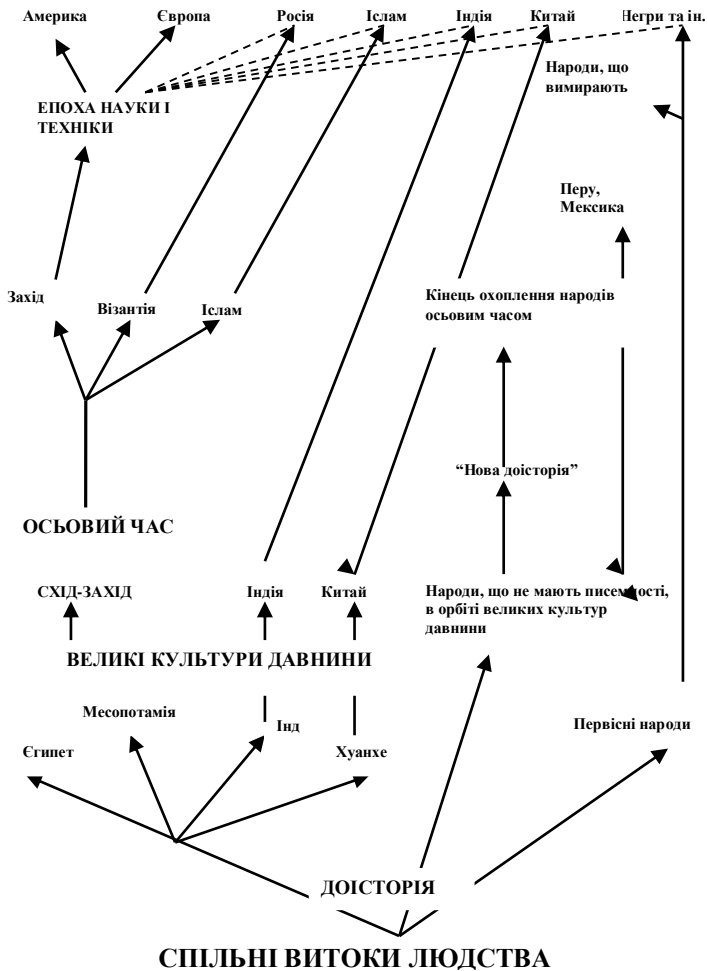

Рис. 1. Схема світової історії (за Карлом Ясперсом)

Теми рефератів:

1. Теорія наукових революцій Т. Куна
2. Модель конкуруючих програм досліджень І. Лакатоша.
3. Циклічні схеми періодизації історико-економічного розвитку суспільства: Дж. Віко, Й. Гердер, Е. Мейер.
4. Система цивілізаційного розвитку А. Тойнбі.

Зразки тестових завдань

1. Коммулятивна модель розвитку науки належить:

- а) П'єру Дюгему;
- б) Йозефу Алоїзу Шумпетеру;
- в) Імре Лакатошу;
- г) Девіду Г'юму (Юму).

2. Цикли і кризи є нормою суспільного розвитку в контексті:

- а) ліберального і цивілізаційного підходу;
- б) марксистського і ліберального підходу;
- в) цивілізаційного підходу;
- г) ліберального підходу.

Тема 2. Господарство первісного суспільства та ранніх цивілізацій

1. Господарський розвиток та економічна думка в Месопотамії. Економічна думка народів Передньої Азії.

2. Господарський розвиток та економічна думка Стародавнього Єгипту.

3. Суспільство крито-мікенської цивілізації, особливості його господарської сфери.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 70-103.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 18-32.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005 – С. 33-61.

Додаткова:

Алексеев В. П. История первобытного общества. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2004. – 351 с.

Бунятян К. П. Давнє населення України: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1999. – 228 с.

Зибер Н. И. Избранные экономические произведения: В 2-х томах – М.: Соцэкгиз, 1959. – т. 2. – 694 с.

Злупко С. М. Економічна історія України: Навч. пос. – К.: Знання, 2006. – 368 с.

Уайт Л. Избранное: Эволюция культуры: Пер. с англ. – М.: РОСПЭН, 2004. – 1064 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Здійснити порівняльний аналіз привласнювального і виробничо-відтворювального господарства.
2. Розкрити первісні форми кооперації і спеціалізації.
3. Розкрити поняття синполітичних первісних суспільств.
4. Порівняти господарства та його форми у месопотамському, єгипетському та крито-мікенському суспільствах.

Теми рефератів:

1. Вождівство як перехідна ланка від первісності до цивілізації.
2. Суспільство трипільської культури та особливості її господарської сфери.
3. Фактори становлення ранніх цивілізацій.
4. Суспільні умови становлення ранніх цивілізацій.
5. Закони царя Хаммурапі та Хетські закони.
6. Економічна думка Стародавнього Єгипту.

Зразки тестових завдань

1.Общину, що заснована на кровноспоріднених зв'язках називають

- а) протообщиною;
- б) сусідською;
- в) родовою;
- г) пізньопервісною.

2.Пам'яткою економічної думки Месопотамії є:

- а) «Повчання гераклеопольського царя...»;
- б) «Повчання Ахтоя, сина Дауфа, своєму синові Піопі»;
- в) закони царя Хаммурапі;
- г) «Проречення Іпусера».

Тема 3. Господарський розвиток та економічна думка Східної та Західної цивілізації (VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.) (2 год.)

1. Суспільно-економічний розвиток та економічна думка Давньої Індії і Давнього Китаю.
2. Господарство та економічна думка Стародавньої Греції.
3. Економічний розвиток Давнього Риму.
4. Перші ознаки ранньокласового суспільства на теренах України.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С.104–136.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 27-49.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2005 – С. 47-88.

Додаткова:

История Европы. Т.1. Древняя Европа. – М.: Наука, 1988. – 704 с.

История мировой экономики: Учеб. Для вузов / Под ред. Г. Б. Поляка, А. Н. Марковой. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 727 с.

Злупко С. М. Економічна історія України: Навч. пос. – К.: Знання, 2006. – 368 с.

Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1996. – 360 с.

Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер.с нем. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с.

Завдання для самостійної роботи

1.Розкрити поняття осьового часу та його значення як вихідної точки для формування суспільств сучасних цивілізацій.

2.Проведіть порівняльний аналіз економічної структури Давньої Греції та Давнього Риму.

3.Логічно порівняйте розвиток господарства у Давній Греції і у містах Північного Причорномор'я.

4.Розкрийте значення полісу для становлення Європейської цивілізації.

5.Господарство киммерійців та скіфів.

Табл. 3

Історичні форми рабства²

Форма рабства	Сутність рабства	Час та регіон поширення
Патріархальне рабство	Характерно для періоду розпаду первіснообщинного ладу і зародження класів	У всіх регіонах
Східне рабство	Раби є власністю держави, храмів та окремих представників знаті	Шумер, Асирія, Вавилон, Єгипет, Давня Індія, Китай
Античне рабство	Раби поділялися на два прошарки: 1) одно храмові і державні раби; 2) домашні раби	Давня Греція, Давній Рим

² Ермашкевич Г. И. Экономическая история зарубежных стран и России: Учеб.-метод. пособие для студентов вузов / Г. И. Ермашкевич. – Мн.: ТетраСистемс, 2005. – С. 38.

Теми рефератів:

1. Основні періоди розвитку господарства Давньої Греції
2. Особливості основних етапів соціально-економічного розвитку Давнього Риму.
3. Еволюція колонатної системи Стародавнього Риму.
4. Суспільно-економічні погляди Анахарсія Скіфського.
5. Господарський розвиток античних міст-держав Північного Причорномор'я.

Зразки тестових завдань

1. Що таке «поліси»?

- а) правителі у Месопотамії;
- б) родова верхівка у Давній Греції;
- в) міста-держави Давньої Греції;
- г) ремісничі майстерні у Давньому Римі.

2. Іригаційне землеробство є господарською основою:

- а) східних цивілізацій;
- б) розвитку античних держав;
- в) західної цивілізації;
- г) крито-мікенської цивілізації.

Тема 4. Феодальна система господарства та економічна думка Європейської християнської цивілізації (V – XV ст.) (2 год.)

1. Основні форми феодального землеволодіння та види феодальної ренти. Форми організації феодального господарства.
2. Ранньофеодальна держава Київська Русь: господарський розвиток та пам'ятки економічної думки.
3. Господарський розвиток українських земель в умовах феодально-кріпосницької системи (XVI – перша пол. XVII ст.). Економічні аспекти світогляду С. Оріховського-Роксолана та І. Вишенського.

Етапи історії Середньовіччя в Європі

Хронологічні межі	Характерні риси
I. Раннє середньовіччя (V–XI ст.)	1) земля концентрується у вищих верств суспільства; 2) формується прошарок залежного селянства; 3) встановлюються вассально-ленні відносини; 4) низький рівень розвитку продуктивних сил; 5) панування натурального господарства; 6) низький рівень суспільного поділу праці
II. Зріле середньовіччя (XI –XV ст.)	1) панування доменної системи господарювання; 2) оформлення феодалної ієрархії; 3) значне поширення ремесла і торгівлі; 4) зростання кількості міст, встановлення у них самоуправління (Магдебургське право); 5) утворення цехів і гільдій ремісників і купців; 6) формування великих централізованих держав
III. Пізнє середньовіччя (XVI – XVII ст.)	1) розклад феодалного суспільства та генеза ринкової економіки; 2) первісне нагромадження капіталу; 3) створення передумов промислового перевороту; 4) початок формування колоніальної системи

Табл.5

Форми феодалної ренти

Форма ренти	Сутність ренти	Час появи
Натуральна (продуктова)	ґрунтується на перерозподілі натурального продукту (сплачувалася продуктами землеробства, тваринництва, полювання, рибальства)	домінувала в час становлення феодалних відносин
Відробіткова (панщина)	базується на перерозподілі живої праці (праця на полі феодала, перевезення вантажів, ремонтування доріг, мостів тощо)	архаїчна та найменш ефективна форма в період зрілості феодалізму та початку його занепаду
Грошова	базується на перерозподілі доходу (сплачувалася грошима)	найпрогресивніша форма, яка характерна для періоду занепаду феодалних відносин і зародження капіталізму

Література*Основна:*

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С.137–172.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 50-110.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005 – С. 89-112.

Додаткова:

Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст. – Т. 2: Ігри обміну. – К.: Основи, 1997.

История Европы. Т.2. Средневековая Европа. – М.: Наука, 1992. – 808 с.

Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2004. – С.25–60.

Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1996. – 360 с.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2005. – 584 с.

Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер.с нем. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с.

Завдання для самостійної роботи

1.Проведіть порівняльний аналіз господарського розвитку Київської Русі і королівства Франків.

2. В чому полягали відмінності у розвитку феодалізму на землях сучасної Німеччини і Франції.

3. Розкрийте значення ремесла і торгівлі для зародження товарно-грошових відносин.

4. В чому полягало значення Магдебурзького права для утвердження європейської цивілізації на теренах України.

Теми рефератів:

1. Економічна думка країн середньовічного Сходу.

2.Роль християнства в розвитку господарського життя суспільств Європи.

3. Ремесло і торгівля у господарській системі феодального суспільства.

4. Давньоруське місто: відмінні та спільні риси із середньовічними містами Західної Європи.

Зразки тестових завдань

1. «Алод» – це:

а) особиста земельна власність, яку можна купити, продати, закласти, подарувати, успадкувати;

б) зобов'язання за користування землею нести певні повинності;

в) передача землі в умовну не спадкову власність, що передбачала несення певної служби;

г) спадкова форма умовного феодального землеволодіння.

2. Феодальний маєток у Англії мав назву:

- а) сеньйорія;
- б) марка;
- в) домен;
- г) манор.

Тема 5. Генезис ринкової господарської системи та економічної науки в Європі (XVI – друга третина XVIII ст.) (2 год.)

1. Передумови виникнення і загальна характеристика меркантилізму.
2. Особливості первісного нагромадження в провідних країнах Західної Європи.
3. Англія – країна класичного первісного нагромадження капіталу та розвитку ринкової економіки.
4. Фізіократи – французький варіант класичної політичної економії. Ф. Кене.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С.173–224; 243–247.
Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 111–137.
Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005 – С. 113–202

Додаткова:

Аникин А. В. Юность науки: Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса. – 4-е изд. – М.: Политиздат, 1985.
Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст. – Т. 2: Ігри обміну. – К.: Основи, 1997.
История Европы. Т.3. От средневековья к новому времени (конец XV – первая половина XVII ст). – М.: Наука, 1993. – 656 с.
История Европы. Т.4. Европа нового времени (XVII – XVIII века). – М.: Наука, 1994. – 509 с.

Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1996. – 360 с.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2005. – 584 с.

Яковец Ю. В. История цивилизаций: Учеб. пособие. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 1997. – С. 141– 232.

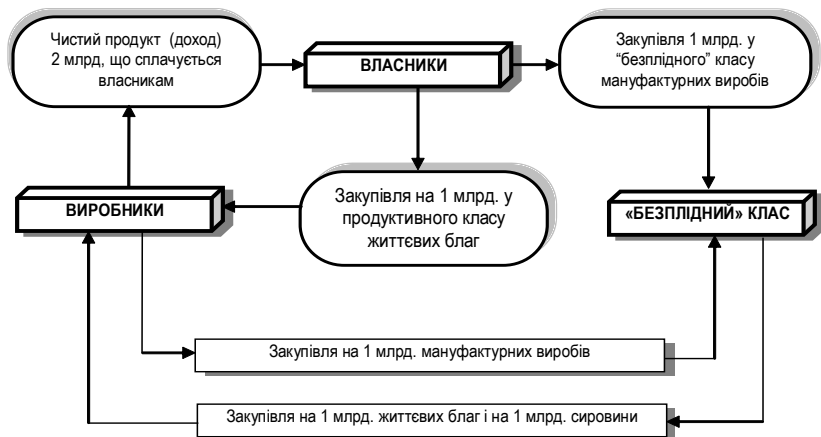

Рис. 2. Кругообіг суспільного продукту у розумінні Ф. Кене³

Завдання для самостійної роботи

1. З'ясуйте роль західноєвропейських феодалних міст у становленні незалежності особистості та поширенні поділу праці.

2. Значення Відродження як духовно-культурного фактору впливу на господарський розвиток держав Європейської цивілізації.

3. Чому географічні відкриття розглядають як потужний прискорювач господарства середньовічної Європи?

4. Чому Англію вважають країною класичного первісного нагромадження капіталу та розвитку ринкової економіки?

³ Histoire des pensées économiques: les fondateurs. – Paris: Sirey, 1993. – С. 95.

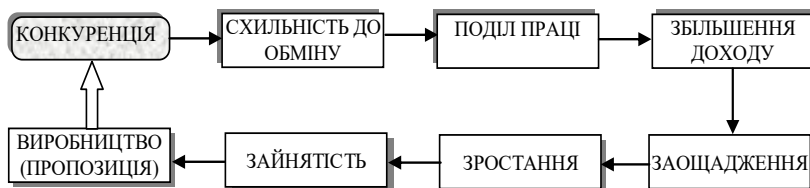

Рис.3. Класична модель Адама Сміта⁴

Теми рефератів:

1. Перша наукова революція XVI – XVII ст. та її вплив на промисловий розвиток європейських держав.
2. Відтворення суспільного продукту у «Економічній таблиці» Ф. Кене
3. Порівняльна характеристика процесу первісного нагромадження капіталу у Нідерландах та Великій Британії.
4. Економічний розвиток країн Центральної та Східної Європи у XVI – XVIII ст.

Зразки тестових завдань

1. За запропонованою Ф. Кене класифікацією фермери є:
 - а) продуктивний клас;
 - б) клас землевласників;
 - в) безплідний клас;
 - г) робітничий клас.
2. Предметом вивчення меркантилізму є:
 - а) сфера обігу;
 - б) сфера виробництва;
 - в) сфери обігу і виробництва одночасно;
 - г) сфера споживання.

⁴ Histoire des pensées économiques: les fondateurs. – Paris: Sirey, 1993. – С. 44.

Тема 6. Еволюція ринкового господарства та економічної думки в країнах Європейської цивілізації (остання третина XVIII – 70-і рр. XIX ст.) (2 год.)

1. Особливості формування ринкового господарства в окремих країнах Європейської цивілізації.
2. Особливості еволюції класичної політичної економії в Англії та Франції у першій половині XIX ст.
3. Загальна характеристика критичного напрямку політичної економії: (С. Сисмонді. П. Прудон, К. Родбертус).
4. Зародження і формування марксистської економічної теорії в 40-50-х роках XIX ст.: Карл Маркс і Фрідріх Енгельс.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С.225–302.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 198–233.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005 – С. 145–408.

Додаткова:

Дейвіс Норман Європа: Історія / Пер. з англ. П. Тарашук, О. Коваленко. – К.: Основи, 2001.

История Европы. Т.5. От Французской революции конца XVIII века до первой мировой войны. – М.: Наука, 2000. – 667 с.

Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1996.

Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения. – Т. 1. – М.: Госполитиздат, 1955.– 358 с.

Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М: Соцэкгиз, 1962. – 684 с.

Хикс Д. Теория экономической истории: Пер. с англ. / Общ ред. и вступ. ст. Р. М. Нуреева – М.: НП «Журнал «Вопросы экономики», 2003. – 224 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Яка подія дала підстави К. Ясперсу вважати кінець XVIII ст. першим, після осьового часу, справжнім вагогим надбанням духовного і матеріального характеру?

2. Проведіть порівняльний аналіз ходу промислового перевороту у Франції та Німеччині.

3. Обґрунтуйте особливості становлення економічної науки у Німеччині.

4. Яким чином Просвітництво сприяло формуванню ринкового господарства у країнах Європейської цивілізації?

5. Чому ринкову економіку першої половини XIX ст. часто називають економікою вільної конкуренції.

6. Теорія цінності як основна проблема класичної політичної економії.

Теми рефератів:

1. Порівняльна характеристика промислових переворотів у Англії та Франції.

2. Сутність і значення промислового перевороту для формування матеріально-технічної бази ринкової економіки..

3. Особливості становлення політичної економії у Франції.

4. Методологія Дж. С. Мілля.

5. Етапи становлення класичної політичної економії.

6. Загальна характеристика класичної політичної економії.

Зразки тестових завдань

1. Яка із названих теорій не стосується Давида Рікардо:

- а) теорія земельної ренти;
- б) трудова теорія цінності;
- в) теорія народонаселення;
- г) теорія порівняльних переваг.

2. Принцип «homo economicus» означає:

- а) економічну свободу;
- б) модель економічної поведінки;
- в) ефективність;
- г) пріоритетність дій.

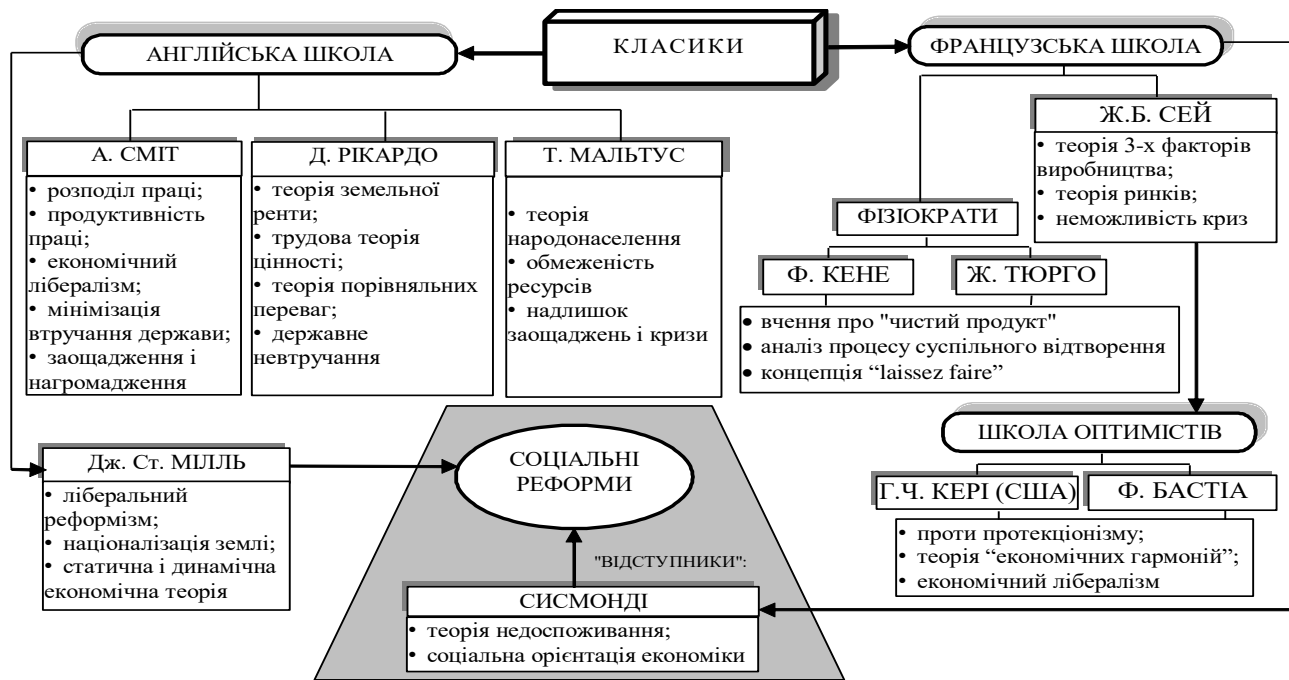

Рис.4. Класична політична економія

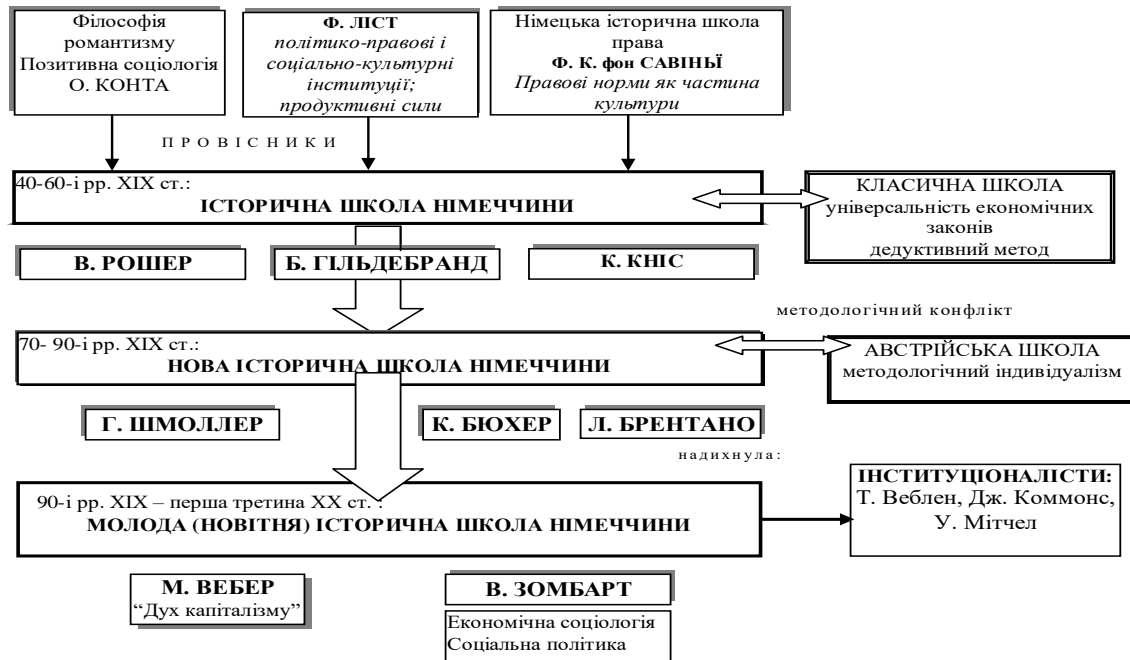

Рис.5. Історична школа Німеччини.

Тема 7. Господарство України в умовах кризи феодалної системи та генезису ринкових відносин (друга половина XVII – перша половина XIX ст.) (2 год.)

1. Передумови визвольної війни 1648 – 1676 рр. та створення Української козацької держави. Особливості її господарського розвитку.
2. Господарство Лівобережної України за часів Гетьманщини та в складі Російської імперії.
3. Формування елементів ринкового господарства в господарському розвитку України.
4. Соціально-економічні погляди Григорія Сковороди.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С.303-331.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 138–197; 234–272.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 2 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005 – С. 7-64; 115-200.

Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 61–179.

Додаткова:

Злупко С. М. Економічна історія України: Навч. пос. – К.: Знання, 2006. – 368 с.

Лортикян Э. Л. История экономики и экономической мысли Украины: Эволюция рыночной экономики – Х.: Консум, 2004.

Тимочко Н. О. Економічна історія України: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005.

Українська економічна думка: Хрестоматія / Упоряд. С. М. Злупко. – К.: Знання, 1998.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.– К.: Критика, 2005.

Завдання для самостійної роботи

1.Вплив економічної політики Петра I та Катерини II на соціально-економічний розвиток України.

2.Порівняйте господарський розвиток українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій.

3.Внесок українських вчених у становлення економічної науки в Російській імперії.

4.Спільність економічних поглядів В. Каразіна і Ф. Кене.

Теми рефератів:

1.Економічні погляди Михайла Балудянського та Семена Десницького.

2.Значення Харківського університету для поширення економічних знань в Україні.

3.Колоніальний характер розвитку господарства України у складі Російської імперії у першій половині XIX ст.

4.Становлення економіко-статистичних досліджень в Україні. Дмитро Журавський.

5.Економічні погляди Івана Вернадського.

Зразки тестових завдань

1.«Показанщина» – це мито, що збиралося за часів Б. Хмельницького за:

- а) міру товару;
- б) виготовлення спиртних напоїв;
- в) перетин мосту;
- г) торги «престижним» товаром.

2.Власники рангових земель в Україні у другій половині XVII ст. називалися:

- а) полковниками;
- б) кріпаками;
- в) державцями;
- г) мануфактурщиками.

Тема 8. Економічна думка монополістичного періоду розвитку ринкового господарства провідних країн Європейської цивілізації (70-ті роки XIX ст. – початок XX ст.) (4 год.)

1. Особливості переходу від вільної конкуренції до монополії в окремих країнах Європейської цивілізації.

2. Перетворення США у провідну індустріальну державу світу.

3. Нова історична школа в Німеччині: основні риси методології. Методологічний конфлікт між австрійською та історичною школою.

4. Розвиток неокласичної доктрини у працях Артура Сесіля Пігу, Ральфа Хоутрі, Ірвіна Фішера.

5. Техніка економічного аналізу шведської (стокгольмської) школи.

6. Виникнення інституційного напрямку в німецькій політичній економії: Вернер Зомбарт, Макс Вебер, Артур Шпітгоф.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С.332–378.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 273–308.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005 – С. 409–536.

Додаткова:

История экономических учений: Учеб. пособие / Под ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой:– М.: ИНФРА-М, 2004. – С.175-329.

Блауг М.. Економічна теорія в ретроспективі: Пер. з англ. – К.: Основи, 2000.– 680 с.

Злупко С. М. Історія економічної теорії. Підручник. – 2-е вид., випр.. і допов. – К.: Знання, 2005. – 285 с.

Історія економічних учень: хрестоматія: навч. посіб. / уклад.: В. Д. Базилевич, Н. І. Гражевська, А. О. Маслов та ін.; за ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. – 1198 с.

Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Історія господарства: Україна і світ. – К.: Вища школа, 1995. – 479 с.

Маршалл А. Принципы экономической науки / пер. с англ. – Т. I – III. – М.: Прогресс, 1993.

Реферат підручника А. Маршалла «Принципи економічної науки». (Референт-укладач Фещенко В. М.) – К.: АДС «УМК Центр», 2001 – 211 с.

Завдання для самостійної роботи

1. В чому проявляється революційний характер теоретичних здобутків К. Менгера, В. Джевонса та Л. Вальраса?

2. Розкрити особливості Другої науково-технічної революції та її вплив на структуру господарства провідних держав світу.

3. Причини прискореного індустріального зростання Німеччини.

4. Молода історична школа Німеччини як підґрунтя для виникнення інституціоналізму.

5. Проведіть порівняльний аналіз австрійської, англо-американської та лозаннської шкіл маргіналізму.

Теми рефератів:

1. Особливості Другої науково-технічної революції в європейських державах.

2. Вплив акціонерної форми власності на структурні перетворення в економіці

3. Протекціонізм і лібералізм в площині становлення монополістичних об'єднань.

4. Методологія Альфреда Маршалла.

5. Загальна характеристика «маргіналістичної революції» в економічній науці.

6. Економічні погляди Кнута Вікселя.

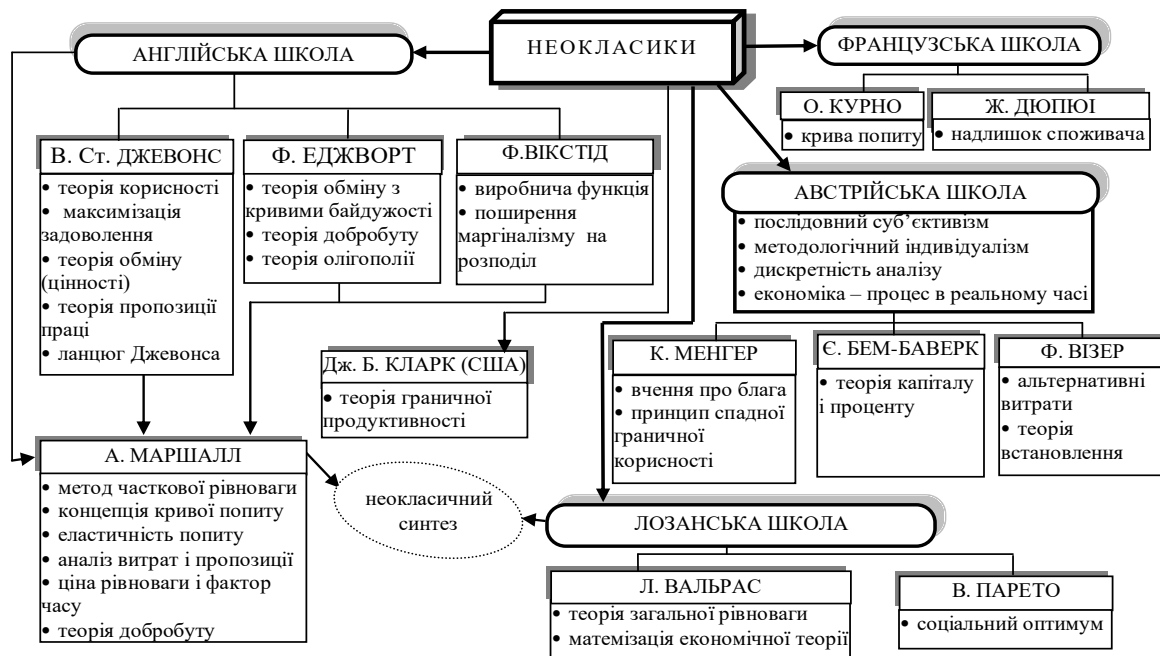

Рис.6. Неокласичний напрямок в економічній науці.

Зразки тестових завдань

1. Хто із перерахованих економістів присвятив свої дослідження проблемі встановлення ціни рівноваги:

- а) Дж. Б. Кларк;
- б) К. Менгер, Є. Бем-Баверк;
- в) Л. Вальрас, В. Парето;
- г) В.Рошер.

2.Знайдіть відповідність:

А Австрійська школа	а) К. Віксель, В. Кассель.
Б Історична школа	б) Л. Вальрас, В. Парето;
В Шведська школа	в) Б. Гільдебранд, К. Кніс, В. Рошер
Г Лозанська школа	г) К. Менгер, Ф. Візер, Є. Бем-Баверк;

Тема 9. Особливості розвитку ринкового господарства та основні напрямки економічної думки України (друга половина XIX – початок XX ст.) (4год.)

1.Становлення ринкових форм господарства в Україні. Колоніальний характер української економіки.

2.Аграрні реформи 1848 р. в Австро-Угорщині та 1861 р. у Російській імперії.

3.Особливості, реалізація та підсумки промислового перевороту в Східній Україні.

4.Загальна характеристика української економічної думки пореформеного періоду. Енергетична теорія Сергія Подолинського.

5.Особливості економічного розвитку України на межі XIX – XX ст.

6.Соціалістичні вчення та українська економічна думка. М.Коссовський, Ю.Бачинський.

7.Маргіналізм в Україні: Р. Орженцький, О. Білімович. Теорія збалансованого бюджету споживача Є. Слуцького.

8. Загальна характеристика соціального напрямку в економічній думці України: І. Янжул, О. Миклашевський, В. Желєзнов, В. Левитський, М. Ковалевський, В. Косинський, М. Яснопольський.

9. Столипінська аграрна реформа. Аграрні проблеми та ідеї кооперації: М. Левитський, Т. Осадчий, Ф. Щербина, Б. Матроса.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 379–407.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 309–345.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 2 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2005 – С. 7–200.

Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 180–382.

Додаткова:

Бунге Н. Х. Очерки политико-экономической литературы. – СПб., 1895. – 465 с.

Злупко С. М. Історія економічної теорії. Підручник. – 2-е вид., випр. і допов. – К.: Знання, 2005. – 285 с.

Злупко С. М. Економічна історія України: Навч. пос. – К.: Знання, 2006. – 368 с.

Є. Слуцький. Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 919 с.

Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Історія господарства: Україна і світ. – К.: Вища школа, 1995. – 479 с.

Лортикян Э. Л. История экономики и экономической мысли Украины: Эволюция рыночной экономики – Х.: Консум, 2004.

М. Бунге: сучасний дискурс / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2005. – 697 с.

Подолінський С. А. Вибрані твори / Упоряд.: Л. Я. Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2000. – 328 с.

Слуцький Є. Є. Теорія граничної корисності / За ред. д-ра екон. наук В. М. Фещенко; упоряд. В. М. Фещенко, Т. В. Куриленко. – К.: КНЕУ, 2006. – 528 с.

Субтельний О. Україна: історія / Пер. з англ. Ю. І. Шевчука. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.

Туган-Барановський М. І. Основи політичної економії. Наук. ред., автор перед. і вступ. статті С. М. Злупко. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 628 с.

Українська економічна думка: Хрестоматія / Упоряд. С. М. Злупко. – К.: Знання, 1998.

Завдання для самостійної роботи

1. Здійсніть порівняльний аналіз аграрної реформи 1848 р. в Австро-Угорщині та реформи 1861 р. у Російській імперії.

2. Обґрунтуйте виникнення в Російській імперії першої наукової економічної школи в Київському університеті св. Володимира.

3. Чим можна пояснити домінування соціальних аспектів у економічних дослідженнях українських вчених?

4. Причини світових здобутків української економічної науки на зламі XIX – XX століть.

8. Фізична економія Сергія Подолинського і сучасність.

Теми рефератів:

1. Проблеми кооперації праці у дослідженні М. Туган-Барановського «Соціальні основи кооперації».

2. Соціально-економічні дослідження М. Квалевського.

3. Розвиток залізничного транспорту в Україні другої пол. XIX – поч. XX ст.

4. Наслідки столипинської реформи в сільському господарстві України.

5. Загальна характеристика Київської економічної школи та її вплив на еволюцію економічної думки в Україні.

6. Економічна політика держави у дослідженнях М. Бунге

7. Порівняльний аналіз синтетичних теорій цінності Альфреда Маршалла і Михайла Туган-Барановського.

8. Теорія збалансованого бюджету споживача Євгена Слуцького.

Зразки тестових завдань

1. Встановіть відповідність:

А	М. Туган-Барановський	а) школа фізичної економії
Б	С. Подолинський	б) статистика
В	Д. Журавський	в) збалансований бюджет споживача
Г	Є. Слуцький	г) інвестиційна теорія циклів

2. Автором першого у Російській імперії підручника з історії економічних вчень є:

- а) М. Бунге;
- б) І. Вернадський;
- в) Г. Цехановецький;
- г) А. Антонович.

Тема 10. Економічна думка державно-монополістичного періоду розвитку ринкових економічних систем провідних країн Європейської цивілізації у першій половині ХХ ст. (2 год.)

1. Світова система господарства та її вплив на економіку провідних країн Європи і США.

2. Особливості державно-монополістичного розвитку господарств країн Європейської цивілізації та США.

3. Інституційний напрям економічної думки як обґрунтування соціального контролю суспільства над економікою.

4. Антикризові програми подолання світової економічної кризи 1929-1933 рр.: ліберально-реформістські та націонал-соціалістичні.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С.408–460.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 346–385.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 2 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005 – С. 201–250; 301–331; 415–446.

Додаткова:

История мировой экономики: Учебник / Под ред. Г. Б. Поляка и А. Н. Марковой. 3-е изд., стер. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. - 671 с.

История экономических учений: Учеб. пособие / Под. ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 784 с.

История экономических учений. Ч. II: Учебник / Под. ред. А. Г. Худокормова. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 416 с.

Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег: Пер. с англ. / Дж. М. Кейнс; Общ. ред. и предисл. А. Г. Милейковского, И. М. Осадчей. – М.: Прогресс, 1978.

Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей: Реф.-дайджест / Укл. Фещенко В. М. – К.: АУБ, 1999. – 189 с.

Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Історія господарства: Україна і світ. – К.: Вища школа, 1995. – 479 с.

Леоненко П. М., Юхименко П. І. Економічна історія: Навч. пос. – К.: Знання-Пресс, 2004.

Толмачева Р. П. Экономическая история: генезис рыночной экономики: Учебник. – М.: Дашков и К°, 2002.

Экономическая история мира. Европа. – Т. 3 / Под. общ. ред. М. В. Конотопова. – М.: Дашков и К°, 2005.

Завдання для самостійної роботи

1. Револьюційний характер наукових досягнень Дж. М. Кейнса.

2. Причини кризи неокласичної економічної теорії.

3. Чому інституційні дослідження не стали провідними в економічній науці?

4. Порівнюючи економічну політику США та Німеччини, обґрунтуйте особливості антикризових програм урядів у 1933-1936 рр.

Теми рефератів:

1. Вплив світової економічної кризи на становлення макроекономічного регулювання.
2. «Новий курс Рузвельта» і антимонопольна політика в США.
3. Економічна політика «Народного фронту у Франції» у 30-і рр. XX ст.
4. Зміст «кейнсіанської революції» в економічній теорії.
5. Економічне вчення Дж. М. Кейнса про економічну рівновагу.
6. Теорія мультиплікатора, інвестицій і зайнятості в кейнсіанській теорії.

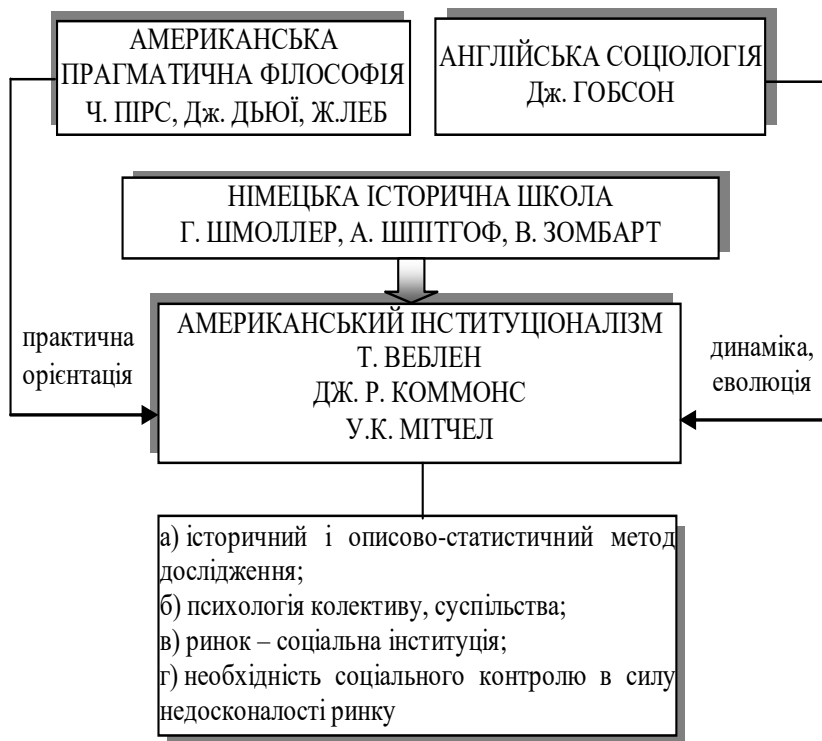

Рис.7. Виникнення американського інституціоналізму.

Зразки тестових завдань

1. Соціально-правовий інституціоналізм пов'язаний з іменем:

- а) Р. Коуза;
- б) Т. Веблена;
- в) У. К. Мітчела;
- г) Дж. Р. Коммонса.

2. Хто впровадив поняття «ефективна конкуренція» та «ефективна монополія»?

- а) Дж. Робінсон;
- б) Е. Чемберлін;
- в) Й. Шумпетер;
- г) А. Пігу.

Тема 11. Економічна думка періоду еволюції ринкових економічних систем провідних країн світу (50-80-ті роки XX ст.) (4 год.)

1. Фактори розвитку ринкових економічних систем у повоєнний період.

2. Післявоєнний розвиток Європи. «План Дж. Маршалла».

3. Інтернаціоналізація виробництва та інтеграція господарських систем. Утворення ЄС. Формування трьох центрів світового індустриального господарства: США, Західної Європи, Японії.

4. Зміст та основні напрями сучасної науково-технічної революції (СНТР) та її вплив на розвиток національних економік та світової системи господарства.

5. Особливості змішаних ринкових систем та корпоративних форм господарств провідних країн світу.

6. Економічне диво» Німеччини: Л. Ерхард. Економічна політика голлізму у Франції.

7. Неоконсервативні реформи державного регулювання: «тетчеризм» у Великобританії та «рейганоміка» у США.

8. Неоінституційні теорії: економічних організацій Ф. Найта, А. Алчіана, Г. Демсеця; трансформації капіталізму А. Берлі, Г. Мінза; суспільного вибору Дж. Б'юкенена, К. Ерроу, Ж. Дебре.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С.461–541.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 386–426.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 2 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005 – С. 251–300; 332–414.

Додаткова:

Вільямсон О. Е. Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів. – К.: АртЕк. 2001. – 472 с.

История мировой экономики: Учебник / Под ред. Г. Б. Поляка и А. Н. Марковой. 3-е изд., стер. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 671 с.

История экономических учений: Учеб. пособие / Под. ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 784 с.

История экономических учений. Учебник / Под. общ. ред. А. Г. Худокормова. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 733 с.

Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Історія господарства: Україна і світ. – К.: Вища школа, 1995. – 479 с.

Леоненко П. М., Юхименко П.І. Економчна історія: Навч. пос. – К.: Знання-Пресс, 2004.

Фещенко В. М. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. / В. М. Фещенко. – К.: КНЕУ, 2012. – 474 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Причини, з яких кейнсіанство стало провідним напрямом в економічній науці.

2. Чому проблема економічного зростання витіснила проблему зайнятості в післявоєнній ринковій економіці?

3. Особливості економічного розвитку Японії.

4. «Зелена революція»: завершення індустріалізації сільського господарства.

5. Три центри світового економічного суперництва.
6. Порівняйте змішані економічні системи Англії, США, Німеччини, Швеції та Японії у другій половині ХХ ст.
7. Причини невдачі кейнсіанського антикризового державного макроекономічного регулювання у 80-і рр. ХХ ст.

Теми рефератів:

1. Особливості національних моделей соціально орієнтованого ринкового господарства.
2. Загальна характеристика розвитку «нових індустріальних країн» у другій половині ХХ ст.
3. Формування «трьох світових центрів» ринкової економіки у другій половині ХХ ст.
4. Еволюція світової валютної системи у другій половині ХХ ст.
5. Концепція кейнсіансько-неокласичного синтезу.
6. Теоретичні основи неоконсервативної економічної політики 80-х рр. ХХ ст. провідних світових економік.

Зразки тестових завдань

1. Встановіть типологізацію економічних систем провідних країн світу другої половини ХХ ст.:

А Швеція	а) розподільчий соціалізм
Б Франція	б) неоетатистська модель
В США	в) корпоративний капіталізм
Г Японія	г) неоліберальна модель

2. Некласичні теорії економічного зростання розробляли:

- а) Л. Мізес, Ф. Гаск;
- б) Р. Харрод, О. Домар, Е. Хансен;
- в) Дж. Мід, Р. Солоу, М. Алле;
- г) А. Мюллер-Армак, В. Рьопке, В. Ойкен.

Тема 12. Функціонування національних господарств у системі глобальної економіки (90-ті роки XX ст. – початок XXI ст.) (2 год.)

1. Посилення інтернаціоналізації та глобалізації світового господарства.
2. Становлення постіндустріальної корпорації. Розвиток національних економічних інститутів.
3. Вплив глобалізації на інтеграційні процеси. Інтеграція Європи.
4. Сутність та наслідки інформаційно-технологічної революції кінця XX – початку XXI ст.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С.542–593.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 527–562.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005 – С. 447–567.

Додаткова:

Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы: учеб. пособие для студентов вузов. – М.: Логос, 2000. – 304 с.

История мировой экономики: Учебник / Под ред. Г. Б. Поляка и А. Н. Марковой. 3-е изд., стер. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 671 с.

Леоненко П. М., Юхименко П.І. Економічна історія: Навч. пос. – К.: Знання-Пресс, 2004.

Норт Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / пер. з англ. І. Дзюб. – К. Основи, 2000. – 198 с.

Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред.. О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера; Пер з англ.. А. В. Куликова; Наук. ред.. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

Тоффлер Е. Метаморфози влади / Пер. с англ. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 669 с.

Транснаціональні корпорації: Навч. посіб. / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький та ін. – К.: Таксон, 2001. – 304 с.

Фещенко В. М. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. / В. М. Фещенко. – К.: КНЕУ, 2012. – 474 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Міжнародні економічні організації та їхній вплив на національні економічні інститути.

2. Теорії сталого розвитку соціально-економічних систем.

3. Зробіть порівняльний аналіз трьох основних науково-технічних революцій починаючи з промислового перевороту кінця XVIII ст. у Великій Британії.

4. Порівняйте концепцію «постіндустріального суспільства» Д. Белла з концепцією «технологічного суспільства» Ж. Еллюля.

5. Тенденції розвитку постіндустріального суспільства.

Теми рефератів:

1. Теорія техноструктури Дж. К. Гелбрейта.

2. Основні риси інформаційного суспільства.

3. Характерні риси глобалізації світового господарства.

4. Порівняльна характеристика неоінституціоналізму і неолібералізму.

5. Зміст сучасної інформаційно-технологічної революції.

6. Інституційні дослідження Дагласа Норта.

Зразки тестових завдань

1. Персоніфікуйте інституційної теорії:	основні напрямки сучасної
А Д. Норт і Р. Фогель	а) еволюційна економічна теорія
Б Дж. Ходжсон	б) «нова економічна історія»
В Р. Толлісон	в) теорія агентів
Г Дж. Стігліц	г) теорія суспільного вибору
Д О. Вільямсон	д) теорія структури та регуляції

2. Хто вважав, що сталє зростання можливе, коли темпи зростання капіталу дорівнюватимуть темпам зростання національного доходу?

- а) Р. Харрод;
- б) О. Домар;
- в) В. Ойкен;
- г) Дж. Мід.

Тема 13. Господарство та економічна думка України за умов адміністративно-командної економічної системи (2 год.)

1. Господарство України у міжвоєнний період в умовах ринкової економіки (1914–1939 рр.)

2. Завершення формування адміністративно-командної економічної системи. Господарство України в роки війни та повоєнної відбудови.

3. Ідеологізація та ізоляція економічної науки в Україні. Звуження бази теоретичних досліджень. Економічна дискусія 1951 р. Популяризація сталінізму.

3. Зниження ефективності командно-адміністративної економічної системи у 1970–1980-і роки та проблеми вдосконалення господарського механізму.

4. «Перебудова» як спроба переходу до регульованої ринкової економіки.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 594–658.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 427–526.

Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 383–420.

Додаткова:

Злупко С. М. Історія економічної теорії. Підручник. – 2-е вид., випр. і допов. – К.: Знання, 2005. – 285 с.

Злупко С. М. Економічна історія України: Навч. пос. – К.: Знання, 2006. – 368 с.

Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Історія господарства: Україна і світ.— К.: Вища школа, 1995. — 479 с.

Лортикян Э. Л. История экономики и экономической мысли Украины: Эволюция рыночной экономики — Х.: Консум, 2004.— 360 с.

Субтельний О. Україна: історія / Пер. з англ. Ю. І. Шевчука. — 3-тє вид., перероб. і допов. — К.: Либідь, 1993. — 720 с.

Тимочко Н. О. Економічна історія України: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 204 с.

Українська економічна думка: Хрестоматія / Упоряд. С. М. Злупко. — К.: Знання, 1998.

Завдання для самостійної роботи

1.Порівняйте економічні програми та їхню реалізацію національних урядів України: Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, ЗУНР.

2. Порівняльна характеристика політики «воєнного комунізму» і НЕПу в сільському господарстві.

3.Основні характеристики радянської командно-адміністративної системи господарювання.

4.Причини економічної поразки світової системи соціалізму.

5.Причини невдалого реформування радянської економіки: «хрущовська відлига»; «косигінська реформа»; «горбачовська перебудова».

6. В чому проявлявся колоніальний характер української економіки?

Теми рефератів:

1.Наслідки колективізації українського села для цивілізаційного розвитку України.

2. Вплив індустріалізації на господарський розвиток України.

3. Причини кризи планової економіки в СРСР.

4. Економічна стагнація другої половини 80-х рр. XX ст. в СРСР.

5.Економічні причини розпаду СРСР.

Зразки тестових завдань

1. Розташуйте у хронологічній послідовності:

- а) індустріалізація;
- б) НЕП;
- в) створення МТС;
- г) ради народного господарства.

2. Методологія якого напрямку в економічній науці була домінуючою у радянській Україні?

- а) марксизм;
- б) посткейнсіанство;
- в) неолібералізм;
- г) інституціоналізм.

Тема 14. Відновлення ринкової системи господарства в Україні (останнє десятиріччя ХХ – початок ХХІ ст.)

- 1. Радикальні економічні перетворення другої половини 1990-х років та їхні наслідки
- 2. Проголошення курсу на державно регульовану, соціально спрямовану економіку. Удосконалення ринкової інфраструктури.
- 3. Грошова реформа 1996 р.
- 4. Теоретичних дослідження ринкової трансформації економіки України та їхня ефективність.
- 5. Структурна перебудова економіки та формування основних засад ринкової економіки в Україні.

Література

Основна:

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – С.659–673.

Родіонова Лариса. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 563–582.

Злупко С. М. Економічна думка України: Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – С.436-474.

Лортикян Э. Л. История экономики и экономической мысли Украины. Эволюция рыночной экономики. – Харьков: Консум, 2004. – С. 323–343.

Додаткова:

Гальчинський А. Суперечності реформ: у контексті цивілізаційного процесу. – К.: Укр. пропілеї, 2001.

Гальчинський А. Україна: поступ у майбутнє. – К.: Основи, 1999.

Злупко С. М. Історія економічної теорії. Підручник. – 2-е вид., випр. і допов. – К.: Знання, 2005. – 285 с.

Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін.. – 2-е вид. – К.: Вища школа, 2002.

Пинзеник В. Коні не винні, або реформи чи їх імітація. – К.: академія, 1998.

Плотніков О. В. Ultima ratio економічних реформ. – К.: Кондор, 2003.

Тимочко Н. О. Економічна історія України: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. — 204 с.

Фещенко В. М. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. / В. М. Фещенко. – К.: КНЕУ, 2012. – 474 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте і проаналізуйте економічні передумови утворення української незалежної держави.

2. Основні напрямки трансформації командно-адміністративної економічної системи.

3. Проаналізуйте трансформацію відносин власності.

4. Основні етапи аграрної реформи в сільському господарстві.

Теми рефератів:

1. Структурна криза економіки України 90-х рр. XX ст.

2. Напрями ринкової трансформації економіки України на зламі XX–XXI ст.

3. Ринкове реформування промисловості та банківського сектору економіки України.

4. Вплив світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. на економіку України.
5. Сучасне антикризове регулювання економіки України.

Зразки тестових завдань

1. Україна вступила в СОТ у:

- а) березні 1992 р;
- б) лютому 2008 р.;
- г) вересні 1994 р.;
- д) серпні 1998 р.

2. Верховна Рада України ухвалила «Основи національної економічної політики України» у:

- а) березні 1992 р;
- б) 28 червня 1996 р.;
- г) вересні 1994 р.;
- д) серпні 1998 р.

Питання для підготовки до іспиту

1. Фундаментальний характер історико-економічних досліджень.
2. Теоретичні моделі розвитку науки.
3. Підходи та критерії періодизації господарського розвитку суспільства.
4. Цивілізаційна парадигма господарської еволюції.
5. Схема світової історії К. Ясперса.
6. Предмет історії економіки та економічної думки.
7. Методологія та методи історико-економічної науки.
8. Завдання курсу історія економіки та економічної думки.
9. Етапи та напрямки розвитку історії економіки.
10. Етапи розвитку історії економічної думки.
11. Природа та еволюція господарства общинного суспільства.
12. Господарство та господарська діяльність давнього населення України. Суспільство трипільської культури та особливості її господарської сфери.
13. Привласнювальне господарство. Неолітична революція: виникнення виробничо-відтворювального господарства..
14. Цивілізація як новий щабель у розвитку людства.
15. Господарський розвиток Стародавнього Єгипту та його відображення в пам'ятках економічної думки.
16. Господарський розвиток Месопотамії. Закони Хаммурапі.
17. Особливості господарської сфери крито-мікенської цивілізації.
18. Осьовий час та його роль у формуванні Західної та Східної світових цивілізацій.
19. Суспільно-економічний розвиток Давньої Індії. «Артхашастра».
20. Особливості господарського розвитку та економічної думки Давнього Китаю.
21. Господарство Стародавньої Греції в осьовий час. Реформи Солона.
22. Економічні погляди Ксенофонта, Платона, Аристотеля.
23. Особливості господарського розвитку Давнього Риму.
24. Варрон та Колумелла про рабство (праця «Про сільське господарство»).
25. Економічні погляди раннього християнства.
26. Господарство киммерійців та скіфів. Господарський розвиток античних міст-держав Північного Причорномор'я.
27. Загальна характеристика середньовічних цивілізацій. Роль релігії у становленні Східної (ісламської) та Західної (християнської) цивілізації.
28. Етапи розвитку феодальної системи господарювання в Західній Європі. Господарство Франкського королівства (V–X ст.).

29. Основні форми феодального землеволодіння в Західній Європі (V–XV ст.)
30. Організація феодального господарства та його форми. «Капітулярій про вілли».
31. Ремесло і торгівля у господарській системі феодального суспільства. Виникнення середньовічних міст.
32. Економічні погляди Томи Аквінського.
33. Господарський розвиток Київська Русі. «Руська Правда».
34. Спільні та відмінні риси господарства давньоруського міста із середньовічними містами Західної Європи.
35. Галицько-Волинська держава, її господарський розвиток. Галицько-Волинський літопис.
36. Господарський розвиток українських земель в умовах феодально-кріпосницької системи (XVI – перша пол. XVII ст.). Магдебурзьке право.
37. Економічні аспекти світогляду Станіслава Оріховського-Роксолана та Івана Вишенського.
38. Цивілізаційні фактори розвитку господарських систем європейських держав (XVI – друга третина XVIII ст.).
39. Великі географічні відкриття та їхні соціально-економічні наслідки. Первісне нагромадження капіталу.
40. Передумови виникнення і загальна характеристика меркантилізму.
41. Теоретичні основи критики меркантилізму. Дж. Локк, П. Буагільбер, У. Петті.
42. Фізіократи: загальна характеристика поглядів. «Економічна таблиця» Ф. Кене.
43. Адам Сміт як родоначальник нової науки – політичної економії.
44. Промисловий переворот та його значення для утвердження ринкового господарства у країнах Європейської цивілізації.
45. Велика Британія – батьківщина промислового перевороту.
46. Особливості промислового перевороту у Франції.
47. Особливості становлення ринкових відносин у США та Німеччині.
48. Загальна характеристика класичної політичної економії.
49. Еволюція політичної економії у Англії в першій половині XIX ст.: Давид Рікардо, Томас Мальтус.
50. Економічні погляди Жана Батиста Се (Сея) та Фредеріка Бастіа.
51. Завершення класичної політичної економії. Джон Стюарт Мілль.
52. Система національної політичної економії Німеччини у працях Ф. Ліста.
53. Історична школа 40–50-х рр. XIX ст. в Німеччині.
54. Критичний напрям політичної економії: Симонд де Сисмонді. П'єр Жозеф Прудон, Карл Родбертус.

- 55.Марксистська економічна теорія 40-50-х рр..XIX ст.: К. Маркс і Ф. Енгельс.
56. Українська козацька держава та особливості її господарського розвитку.
- 57.Господарство Лівобережної України за часів Гетьманщини та у складі Російської імперії.
- 58.Соціально-економічні погляди Григорія Сковороди
- 59.Кріпосний характер сільського господарства в Україні (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Економічні погляди Семена Десницького.
60. Політичні, економічні та соціальні передумови промислового перевороту в Східній Україні. Промисловість Західної України.
- 61.Роль Харківського та Київського університетів у становленні української економічної науки.
- 62.Поширення ідей класичної політекономії в Україні у першій пол. XIX ст.: М. Балудянський, В. Каразин, Т. Степанов, І.Вернадський, Г. Цехановецький.
- 63.Нові тенденції господарського розвитку держав Європейської цивілізації (70-ті роки XIX ст. – початок XX ст.)
- 64.«Маргіналістична революція» 70-х рр. XIX ст. та її особливості.
- 65.Особливості її методології Австрійської школи в економічній науці.
66. Англійський маргіналізм. В.Джевонс.
67. Лозаннська школа в економічній науці. Л. Вальрас. В. Парето.
- 68.Особливості господарського розвитку Великої Британії у 70-ті рр. XIX ст. – на початку XX ст.
- 69.Перетворення США у провідну індустріальну державу світу на зламі XIX-XX ст.
- 70.Промислове зростання Німеччини в кінці XIX ст. Особливості методології нової історичної школи в Німеччині.
- 71.Господарський розвиток Франції наприкінці XIX – початку XX ст.
- 72.Формування неокласичної традиції в економічній науці. А. Маршалл. Дж. Кларк.
- 73.Економічний лібералізм представників нової австрійської школи: Л. фон Мізеса і Ф. фон Гайека (Хайека).
74. Стокгольмська економічна школа: К. Вікселль, Г. Кассель.
- 75.Особливості економічних поглядів В.Зомбарта, М. Вебера, А. Шпітгофа.
- 76.Роль реформ 1848 р. та 1861 р. у становленні ринкових відносин в Україні.
- 77.Характерні особливості розвитку економіки України у другій половині XIX ст.
- 78.Вплив німецької історичної школи на розвиток економічної думки в Україні.
- 79.Марксизм і економічні дослідження М. Зібера.
- 80.Фізична економія С. Подолинського.

81. Київська економічна школа 50-90-х рр. XIX ст.
82. Особливості промислового розвитку України на зламі XIX – XX ст.
83. Соціалістичні вчення та економічні погляди М. Коссовського, Ю. Бачинського, І. Франка.
84. Маргіналізм в Україні: Р. Орженцький, О. Білімович, Є. Слуцький.
85. Соціальний напрям в економічній науці України та його загальна характеристика.
86. Аграрні проблеми та ідеї кооперації у працях М. Левитського, Т. Осадчого, Ф. Щербини, Б. Матроса.
87. Внесок до світової економічної науки Михайла Туган-Барановського.
88. Особливості становлення світового господарства.
89. Економічні причини та наслідки Першої світової війни. Версальська угода.
90. Інституціоналізм початку XX ст. у США та його основні течії.
91. «Велика депресія» 1929–1933 рр. та її вплив на розвиток країн Європи та США. «Новий курс» Ф. Д. Рузвельта.
92. Макроекономічна теоретична система Дж. М. Кейнса.
93. Господарство Великої Британії та Франції 30-х рр. XX ст.
94. Основні напрямки економічної політики фашистської Німеччини.
95. Економічний розвиток європейських країн та США в період Другої світової війни.
96. Загальна характеристика розвитку світової системи господарства і провідних напрямів економічної думки в 50 – 80-ті роки XX ст.
97. Кейнсіанство як «мейнстрім» економічної теорії післявоєнної Європи. Загальна характеристика течій у післявоєнному кейнсіанстві.
98. Некейнсіанські теорії економічного зростання.
99. Кейнсіансько-неокласичний синтез: П. Семюелсон, Р. Солоу.
100. Неокласика та неолібералізм у 50 – 80 рр. XX ст.: загальна характеристика.
101. Ідеальні типи господарських систем і принципи економічної політики В. Оукена (Ойкена).
102. Концепція «соціального ринкового господарства» Л. Ерхарда і А. Мюллер-Армака.
103. Чиказька школа монетаризму. М. Фрідмен.
104. Соціальний (індустріально-технологічний) іституціоналізм Дж. Гелбрейта.
105. Теорія економічного розвитку та інституційних змін Й. Шумпетера.
106. Нова інституційна теорія. Теорія трансакційних витрат та теорія прав власності Р. Коуза.
107. Теорія економічних організацій: Ф. Найт, А. Алчіан, Г. Демсець.

108. Теорії трансформації капіталізму. А. Берлі. Г. Мінз.
109. Теорія суспільного вибору Дж. Б'юкенена.
110. Теорії «індустріального суспільства» П. Друкера, Р. Арона.
111. Вплив інноваційно – технологічних факторів на розвиток національних економік провідних країн Європи та США у 50 – 70-ті роки XX ст..
112. Економічні системи змішаного типу та їх відображення в економічній думці другої половини XX ст. Розподільний соціалізм у Швеції.
113. Державне регулювання у Франції у 50–70 рр. XX ст.
114. «Економічне диво» Німеччини: Л. Ерхард. Неоліберальна модель соціально-ринкового господарства Німеччини.
115. Економічне зростання у США в 50–70-ті рр. XX ст. Неоліберальна модель змішаної економіки США.
116. Економічний розвиток Японії в 50-70-ті рр. XX ст. Корпоративна ринкова економіка Японії.
117. Світові циклічні економічні кризи 1973–1975 і 1981–1982 рр. та їхній вплив на розвиток національних економік у 70-80-ті роки XX ст.
118. Глобалізація та її вплив на національні господарства у 90-ті роки XX ст. – на початку XXI ст.
119. Передумови, суть та наслідки інформаційно-технологічної революції кінця XX – початку XXI ст. як складової сучасної НТР
120. Концепція «постіндустріального суспільства» Д. Белла та концепція «технологічного суспільства» Ж. Еллюля.
121. Теорія інформаційного суспільства. Теорія «третьої хвилі» Е. Тоффлера.
122. Причини кризи неокласичного «мейнстріму» в економічній науці на зламі XX–XXI ст.
123. Посилення впливу інституціоналізму на зламі XX–XXI ст. Основні напрямки сучасної інституційної теорії.
124. «Нова економічна історія» Д. С. Норта та Р. Фогеля.
125. Нова інституційна економіка. Еволюційна економічна теорія Дж. Ходжсона.
126. Господарство Західної України у міжвоєнний період в умовах ринкової економіки (1914–1939 рр.)
127. Формування адміністративно-командної економічної системи в Україні та її характерні риси. Радянська індустріалізація та колективізація.
128. Голодомор в Україні у 1932 – 1933 рр. як вияв антигуманної сутності командно-адміністративної системи.
129. Розвиток економічних досліджень в Україні міжвоєнного періоду XX ст.

- 130. Господарство України в роки Другої світової війни та повоєнної відбудови.
- 131. Економічні перетворення в Україні періоду «хрущовської відлиги».
- 132. «Косигінська реформа» та її теоретичне обґрунтування в українській радянській економічній літературі 60–70-х рр. XX ст.
- 133. Зниження ефективності командно-адміністративної економічної системи у 70–80-і рр. XX ст. і проблеми вдосконалення господарського механізму.
- 134. «Перебудова» та прискорення як спроба переходу до регульованої ринкової економіки.
- 135. Немарксистські економічні теорії та економічна думка українського зарубіжжя.
- 136. Відновлення державної незалежності України. Економічний потенціал та структура економіки України на момент проголошення незалежності.
- 137. Реформування національної економіки та формування ринкових інститутів в 90-і рр. XX ст. Теоретичні дослідження в українській економічній науці.
- 138. Трансформація економіки України на зламі XX–XXI ст.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники та навчальні посібники

Українські видання:

Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі / Пер. з англ. І.Дзюб. - К.:Основи, 2001.-670 с.

Боев Ю.О., Боева С.Ю. Економічна історія: Західна Європа, Японія, США: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 2004. – 174с.

Дмитриченко Л. И. История экономических учений: Учеб. пособие для студентов экон. спец. вузов. – Донецк: КНТИС, 1999. – 450 с.

Злупко С. М. Економічна історія України: Навч. пос. – К.: Знання, 2006. – 367 с.

Злупко С. М. Економічна думка України: Навчальний посібник.– Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 496 с.

Злупко С. М. Історія економічної теорії: Підручник.– К. Знання, 2005. – 719 с. (<http://www.info-library.com.ua/books-book-101.html>)

Злупко С. М. Основи історії економічної теорії: Навчальний посібник.– Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 628 с.

Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. за ред. проф. *С. В. Степаненка*. – К.: КНЕУ, 2010. – 743 с.

Історія економіки та економічної думки: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / *С. В. Степаненко, В. М. Феценко, С. Н. Антонюк, Н. О. Тимочко* та ін. – К.: КНЕУ, 2008. – 248 с.

Історія економічних учень: Підручник / *Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко, А. М. Поручник* та ін.; За ред. *Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко* – К.: КНЕУ, 2001. – 564 с.

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. *В. Д. Базилевича*. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2005 – 567 с. (<http://www.info-library.com.ua/books-book-84.html>)

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч. 2 / за ред. *В. Д. Базилевича*. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005 – 567 с. (<http://www.info-library.com.ua/books-book-84.html>)

Історія економічної думки України: Навчальний посібник / За ред. *Васильєвої Р. Х.* та ін. - Київ: Либідь, 1993. – 272 с.

Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України: Навч. Посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 431 с.

Лановик Б. Д., Лазарович М. В. Економічна історія: Курс лекцій. – 5-е вид., випр. – К.: Вікар, 2005. – 405 с.

Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Історія господарства: Україна і світ. – К.: Вища школа, 1995. – 479 с.

Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу: Підручник /За ред Б.Д. Лановика К.:Вікар, 2006. – 495 с.

Леоненко П.М., Юхименко П.І. Економічна історія: Навч. посібн. – К.: Знання-Прес, 2004. – 499 с.

Лортикян Э. Л. История экономики и экономической мысли Украины: Эволюция рыночной экономики. Учеб. пос. – Х.: Консум, 2004.

Мазурок П.П. Історія економічних учень у запитаннях і відповідях: Навчальний посібник. –2-ге вид., стер.. – К.: Знання, 2006. – 477с.

Родіонова Л. Економічна історія. Навч. пос. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 592 с.

Тимочко Н. О. Економічна історія України: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.

Ткаченко А. А. Історія економічних вчень: Навч. посібник – Запоріжжя: Дике поле, 2002. – 576 с.

Фещенко В. М. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. / В. М. Фещенко. – К.: КНЕУ, 2012. – 474 с.

Юхименко П. І. Економічна історія: Навч. посібник. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Вікар, 2006. – 341с.

Юхименко П. І., Леоненко П. М. Історія економічних учень: Навч. посіб. – К.: Знання-прес, 2002. – 514 с. (<http://www.info-library.com.ua/books-book-74.html>)

Російські видання:

Бартенев С. А. История экономических учений. – М.: Юрист, 2001. – 456 с.

Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. Пер. с англ., 4-е изд. - М.: Дело ЛТД, 1994. - 720 с.

Войтов А. Г. История экономических учений. Краткий курс, перераб. 3-е изд. – М.: Маркетинг, 2002. – 103 с.

Гусейнов Р. М., Горбачева Ю. В., Рябцева В. М. История экономических учений: Учебник / Под общ. ред.

Ю. В. Горбачевой. – М.: ИНФРА-М, Новосибирск: Сибирское соглашение, 2000. – 252 с.

Жамс Э. История экономической мысли XX в. – М.: Изд-во инстр. л-ры, 1959.

Жид Ш., Рист Ш. История экономических учений. – М.: Экономика, 1995. – 544 с.

Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы: учеб. пособие для студентов вузов. – М.: Логос, 2000. – 304 с.

История мировой экономики: Учебник / Под ред. Г. Б. Поляка и А. Н. Марковой. 3-е изд., стер. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 671 с.

История экономических учений / под ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 784 с.

История экономических учений. Ч. II: Учебник / Под. ред. А. Г. Худокормова. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 416 с.

История экономических учений: (современный этап): Учебник / Под общ. ред. А. Г. Худокормова. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 733 с.

Майбурд Е. М. Введение в историю экономической мысли. От пророков до профессоров. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Дело, 2000. – 560 с.

Негиши Т. История экономической теории: Учебник. – М.: АО «Аспект Пресс», 1995.

Современные экономические теории Запада: Учеб. пособие для вузов / Всерос. заоч. фин.-экон. ин-т: С. Б. Авдашева, Н. О. Воскресенская, А. С. Квасов и др.; Под ред. А. Н. Марковой. 2-е изд. – М.: АО «Финстатинформ», 1996. – 93 с.

Титова Н.Е. История экономических учений: Курс лекций. – М.: ВЛАДОС, 1997. – 288 с.

Толмачева Р. П. Экономическая история: генезис рыночной экономики: Учебник. – М.: Дашков и К°, 2002. – 604 с.

Ядгаров Я. С. История экономических учений. Учебник для вузов. 2-е издание. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 288 с.

Хрестоматії

Антология экономической классики: В 2 томах. Т.1. Предисловие *И. А. Столярова*. – М.: МП «ЭКНОВ» 1991. – 475 с.

Антология экономической классики: В 2 томах. Т.2. Предисловие, составление *И. А. Столярова*. – М.: «ЭКНОВ» 1992. – 486 с.

Історія економічних учень: хрестоматія: навч. посіб. / уклад.: В. Д. Базилевич, Н. І. Гражевська, А. О. Маслов та ін.; за ред. *В. Д. Базилевича*. – К.: Знання, 2011. – 1198 с.

Ринок / упоряд., авт. вступ. ст. *А. А. Чухно*. – К.: Україна, 1995. – 448 с.

Українська економічна думка: Хрестоматія / Упоряд., наук. ред. пер., авт. вступ. розд. і біогр. довід. *С. М. Злупко*. – К.: Знання, 1998. – 448 с.

Українська економічна думка: Хрестоматія / Упорядник *С. М. Злупко*. – К.: Знання, 2007. – 694 с.

Хрестоматия по экономической теории / Составитель *Е. Ф. Борисов* – М.: Юрист, 2000. – 536 с.

Праці видатних економістів

Веблен Т. Теория праздного класса. – М.: Прогресс, 1984. – 368 с.

Вільямсон О. Е. Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів. – К.: АртЕк. 2001. – 472 с.

Гелбрейт Дж. К. Суспільство блага. Пора гуманності. – К.: Вид. дім «Скарби», 2003. – 160 с.

Є. Слуцький. Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності / За ред.. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 919 с.

Кейнс Дж. М. Избранные произведения: пер. с англ. / Дж. М. Кейнс, – М.: Экономика, 1993. – 540 с.

Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей. Реферат-дайджест. (Реф.-укл. Фещенко В. М.) – К.: АУБ, 1999. – 189 с.

Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег: пер. с англ. / Дж. М. Кейнс; Общ. ред. и предисл.

А. Г. Милейковского, И. М. Осадчей. – М.: Прогресс, 1978. – 494 с.

М. Бунге: сучасний дискурс / За ред.. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2005. – 697 с.

Маркс Карл. Капитал. Т. I–III. // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – 2-е изд. – Т. 23-25.

Маршалл А. Принципи економічної науки. Реферат підручника. (Реф.-укл. Фещенко В. М.) – К.: АДС “УМК Центр”, 2001. – 211 с.

Маршалл А. Принципы экономической науки: В 3 т. – М.: Прогресс. Универс, 1993.

Милль Дж. С. Основы политической экономии: В 3 т. – М.: Прогресс, 1990.

Норт Дуглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / пер. з англ. І. Дзюб. – К. Основи, 2000. – 198 с.

Ойкен В. Основные принципы экономической политики: Пер. с нем. / Общ. ред. Л. И. Цедилина и др. – М.: Прогресс. Универс, 1995. – 496 с.

Пигу А. Экономическая теория благосостояния: В 2 т. - М.: Прогресс, 1985.

Подолінський С. А. Вибрані твори / Упорядник: Л. Я. Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2000. – 328 с.

Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред.. *О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера*; Пер з англ.. А. В. Куликова; Наук. ред.. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения. – Т. 1. – М.: Госполитиздат, 1955. – 358 с.

Робинсон Дж. В. Экономическая теория несовершенной конкуренции. – М.: Прогресс, 1986. – 472 с.

Селигмен Б. Основные течения современной экономической мысли. Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1968. - 600 с.

Слуцький Є. Є. Теорія граничної корисності / За ред. д-ра екон. наук В. М. Фещенко; упоряд. В. М. Фещенко, Т. В. Куриленко. – К.: КНЕУ, 2006. – 528 с.

Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М: Соцэкиз, 1962. – 684 с.

Тоффлер Е. Метаморфозы власти / Пер. с англ. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 669 с.

Туган-Барановський М. І. Основи політичної економії. Наук. ред., автор перед. і вступ. статті С. М. Злупко. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 628 с.

Харрис Л. Денежная теория: Пер. с англ./ Общ. ред. и вступ. ст. В. М. Усоскина – М.: Прогресс, 1990. – 750 с.

Хикс Д. Теория экономической истории: Пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. ст. Р. М. Нуреева. – М.: НП «Журнал «Вопросы экономики», 2003. – 224 с.

Хикс Дж. Р. Стоимость и капитал. – М.: Прогресс, 1993. – 488 с.

Шумпетер Йозеф А. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Пер. з англ. В. Старка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 242 с.

Шумпетер Й. А. Капіталізм, соціалізм і демократія: пер. с англ. / Пред. и общ. ред. В. С. Автономова. — М.: Экономика, 1995. — 540 с.

Інші видання

Алексеев В. П. История первобытного общества. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2004. – 351 с.

Аникин А. В. Путь исканий: Социально-экономические идеи в России до марксизма. – М.: Политиздат, 1990. – 415 с.

Аникин А. В. Юность науки: Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса. – 4-е изд. – М.: Политиздат, 1985. – 367 с.

Браунинг П. Современные экономические теории – буржуазные концепции. / Сокр. пер. с англ. – М.: Экономика, 1987. – 160 с.

Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст. Пер. з фр. Г. Філіпчук. – Т. 2: Ігри обміну. – К.: Основи, 1997. – 585 с.

Бунятян К. П. Давнє населення України: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1999. – 228 с.

Всемирная история экономической мысли: В 6 т. / МГУ им. М.В. Ломоносова; Гл. редкол.: *В. Н. Черковец* (гл. ред.) и др. – М.: Мысль, 1987 – 1990.

Гальчинський А. Суперечності реформ: у контексті цивілізаційного процесу. – К.: Укр. пропілеї, 2001. – 320 с.

Гальчинський А. Україна: поступ у майбутнє. – К.: Основи, 1999. – 220 с.

Горкіна Л. П. Нариси з історії політичної економії в Україні. – К.: Наукова думка, 1994. – 240 с.

Дейвіс Норман Європа: Історія / Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. – К.: Основи, 2001. – 1464 с.

Злупко С. М. Економічна думка на Україні. Нариси з історії економічної думки на західноукраїнських землях у другій половині ХІХст. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1969. – 222 с.

Злупко С. М. Іван Франко – економіст. – Львів: МП “Слово”, 1992. – 208 с.

Злупко С. М. Михайло Туган-Барановський. Український економіст світової слави. – Львів: Каменярь, 1993. – 192 с.

Злупко С. Персоналії і теорії української економічної думки. – Львів: Євросвіт, 2002. – 528 с.: іл

Иноземцев В. Л. Очерк истории экономической общественно-экономической формации: Научное издание. – М.: Таурус-Альфа: Век, 1996. – 399 с.

История Европы. Т.1. Древняя Европа. – М.: Наука, 1988. – 704 с.

История Европы. Т.2. Средневековая Европа. – М.: Наука, 1992. – 808 с.

История Европы. Т.3. От средневековья к новому времени (конец XV – первая половина XVII ст.). – М.: Наука, 1993. – 656 с.

История Европы. Т.4. Европа нового времени (XVII – XVIII века). – М.: Наука, 1994. – 509 с.

История Европы. Т.5. От Французской революции конца XVIII века до первой мировой войны. – М.: Наука, 2000. – 667 с.

Корнійчук Л. Я. Суспільно-економічна думка в Україні в 70-х роках ХІХ ст. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1971. – 253 с.

Кузык Б. Н., Яковец Ю. В. Цивилизации: теория, история, диалог, будущее: В 2 т. / Б. Н. Кузык, Ю. В. Яковец; Авт. Вступ. Ст. А. Д. Некипелов. – Т. I: Теория и история цивилизаций – М.: Институт экономических стратегий, 2006. – 768 с.

Кун Т. Структура научных революций: Пер. с англ. / Т. Кун; Сост. В. Ю. Кузнецов. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – 605 с.

Мешко І. М. Історія економічних вчень: Основні течії західноєвропейської та американської економічної думки / Навч. посібник. – К.: Наук. думка, 1994. – 175 с.

Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. П. Дрогжин та ін.. – К.: Вища школа, 2000. – 663 с.

Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1996. – 360 с.

Пинзеник В. Коні не винні, або реформи чи їх імітація. – К.: Академія, 1998. – 128 с.

Плотніков О. В. Ultima ratio економічних реформ. – К.: Кондор, 2003. – 240 с.

Современная экономическая мысль / Общ. ред. *В. С. Афанасьева, Р. М. Энтова*. – М.: Прогресс, 1981. – 816 с.

Субтельний О. Україна: історія / Пер. з англ. *Ю. І. Шевчука*. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.

Тойнбі А. Дослідження історії. Том 1. / Пер. з англ. *В. Шовкуна*, – К.: Основи, 1995. – 614 с.

Тойнбі А. Дослідження історії. Том 2. / Пер. з англ. *В. Митрофанова*, – К.: Основи, 1995. – 406 с.

Транснаціональні корпорації: Навч. посіб. / *В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький* та ін. – К.: Таксон, 2001. – 304 с.

Уайт Л. Избранное: Эволюция культуры: Пер. с англ. – М.: РООСПЭН, 2004. – 1064 с.

Экономическая история мира. Европа. Т. 3 / Под. общ. ред. *М. В. Конотопова*. – М.: Дашков и К°, 2012. – 350 с.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2005. – 584 с.

Яковец Ю. В. История цивилизаций: Учеб. пособие. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 352 с.

Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер.с нем. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розподіл навчального часу за темами	7
Програма курсу «Історія економіки та економічної думки»	9
Плани семінарських занять	33
Питання для підготовки до іспиту	73
Рекомендована література	79

Навчальне видання

Юрій Володимирович Ущатовський

ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Методичні рекомендації
для студентів ЖДТУ

Редактор та макетування

Ю. В. Ущатовський

Підписано до друку 25.02.2014 р.
Формат 60×84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура Arial. Ум. друк. арк. 5,5
Тираж 100 прим. Зам. № 477

Видавець та виготовлювач
Житомирський державний технологічний університет
Вул. Черняхівського, 103, м. Житомир, 10005

Свідцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
Серія ЖТ № 08 від 26.03.2004 р.

